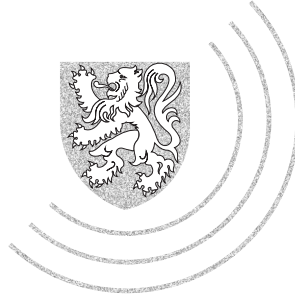

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

7 januari 2004

VOORSTEL VAN BIJZONDER DECREET

– van de heren Kris Van Dijck, Jan Loones en Chris Vandenbroeke –

**houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging
van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen
van het Vlaams Parlement**

VOORSTEL VAN BIJZONDER DECREET

– van de heer Paul Van Grembergen c.s. –

**houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring
voor de verkiezing van het Vlaams Parlement**

VOORSTEL VAN BIJZONDER DECREET

**– van de heren Filip Dewinter, Luk Van Nieuwenhuysen, Karim Van Overmeire,
Joris Van Hauthem en Jan Penris en mevrouw Marijke Dillen –**

**houdende de oprichting van één Vlaamse nationale kieskring met regionale correcties
voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken
uitgebracht door mevrouw Mieke Van Hecke**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Norbert De Batselier.

Vaste leden :

de heer Ludwig Caluwé, mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Mark Van der Poorten, mevrouw Mieke Van Hecke ;
de heren André Denys, Guy Sols, Francis Vermeiren, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Joris Van Hauthem, Karim Van Overmeire ;

de heren Norbert De Batselier, Leo Peeters ;

de heer Jos Geysels ;

de heer Herman Lauwers.

Plaatsvervangers :

de heren Boudewijn Laloo, Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy, Jan Verfaillie ;

de heren Louis Bril, Frans De Cock, Gilbert Van Baelen, Bob Verstraete ;

de heren Herman De Reuse, Felix Strackx, Miel Verrijken ;

de heren Bruno Tobback, Dany Vandenbossche ;

de heer Dirk Holemans ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

Zie :

1930 (2003-2004)

– Nr. 1 : Voorstel van bijzonder decreet

– Nr. 2 : Advies van de Raad van State

– Nr. 3 : Amendement

– Nr. 4 : Verslag over hoorzitting

278 (1999-2000)

– Nr. 1 : Voorstel van bijzonder decreet

– Nr. 2 : Verslag over hoorzitting

1934 (2003-2004)

– Nr. 1 : Voorstel van bijzonder decreet

– Nr. 2 : Advies van de Raad van State

– Nr. 3 : Verslag over hoorzitting

INHOUD

	Blz.
I. Inleidende uiteenzetting door de heer Kris Van Dijck, mede-indiener van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (<i>Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004</i> , nr. 1930/1)	5
II. Inleidende uiteenzetting door de heer Filip Dewinter, mede-indiener van het voorstel van bijzonder decreet houdende de oprichting van één Vlaamse nationale kieskring met regionale correcties voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (<i>Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004</i> , nr. 1934/1)	6
III. Algemene bespreking	7
A. Vergadering van 2 december 2003	7
1. Tussenkoms van mevrouw Mieke Van Hecke	7
2. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	8
3. Tussenkoms van de heer Herman Lauwers	8
4. Tussenkoms van de heer Bruno Tobback	9
5. Tussenkoms van de heer André Denys	9
6. Tussenkoms van de heer Jos Geysels	10
7. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé	10
8. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier	10
9. Discussie	10
B. Vergadering van 10 december 2003	11
1. Tussenkoms van mevrouw Mieke Van Hecke	11
2. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	13
3. Tussenkoms van de heer André Denys	14
4. Tussenkoms van de heer Jos Geysels	19
5. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	20
6. Tussenkoms van de heer Bruno Tobback	22
7. Tussenkoms van de heer Herman Lauwers	23
8. Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier	24
C. Vergadering van 6 januari 2004	25
1. Tussenkoms van de heer André Denys	25
2. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé	25
3. Tussenkoms van mevrouw Mieke Van Hecke	26
4. Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem	27
5. Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande	27
6. Tussenkoms van de heer Jos Geysels	29
7. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	30
IV. Artikelsgewijze bespreking en stemming	31
V. Stemming over het geheel	32
Tekst aangenomen door de commissie	33

Bijlage : Bespreking van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (*Parl. St. Vl. Parl.* 1999-2000, nr. 165/1) en het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl.* 1999-2000, nr. 278/1) op 2 mei 2000 .....

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken besprak op 2 mei 2000 het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (*Parl. St. Vl. Parl. 1999-2000, nr. 165/1*). Op dezelfde dag werd het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 1999-2000, nr. 278/1*) ingediend.

Beide voorstellen van bijzonder decreet werden samen behandeld : op 2 mei 2000 werd het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur toegelicht door de heer Jacky Maes, mede-indiener, waarna een eerste algemene bespreking volgde van beide voorstellen (zie bijlage).

Op 2, 10 en 11 december 2003 en 6 januari 2004 besprak de Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1930/1*) en het voorstel van bijzonder decreet houdende de oprichting van één Vlaamse nationale kieskring met regionale correcties voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1934/1*).

Deze laatste voorstellen van bijzonder decreet werden behandeld in samenhang met het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 1999-2000, nr. 278/1*). Het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (*Parl. St. Vl. Parl. 1999-2000, nr. 165/1*) werd ingetrokken op 2 december 2003.

Het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1930/1*) vormde de basis voor de besprekingen.

Op 8 december 2003 organiseerde de commissie een hoorzitting over de voorliggende voorstellen (zie *Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1930/4*).

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Kris Van Dijck, mede-indiener van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (*Parl. St. Vl. Parl. 2003-2004, nr. 1930/1*)

De heer *Kris Van Dijck* verklaart dat het Vlaams Parlement in 1993 bevoegd werd gemaakt voor het bepalen van de kieskringen voor de Vlaamse verkiezingen. Vandaag dreigt men echter een dubieuze overgangsbepaling te gebruiken waardoor het federale parlement – dus de facto de Franstaligen – zal beslissen over hoe de Vlamingen hun verkiezingen moeten organiseren. VLD, sp.a en zelfs Spirit, die hieromtrent afspraken zouden gemaakt hebben, ontmantelen op die manier de Vlaamse zelfstandigheid. Uiteindelijk weet geen enkele Vlaamse politicus of partij nog met zekerheid welk niveau waarvoor bevoegd is. Daarenboven blijken de meerderheidspartijen bereid om Vlaamse toegevingen te doen aan de Franstaligen om zichzelf te kunnen bedienen.

Toen de N-VA-volksvertegenwoordigers in de plenaire vergadering de spoedbehandeling vroegen van hun voorstel van bijzonder decreet, werd er volop gespeculeerd over waarom de N-VA dat voorstel indiende. De reden is dat we willen verhinderen dat VLD, sp.a en Spirit opnieuw communautaire toegevingen gaan doen.

De N-VA wil dat niet de Franstaligen, maar de Vlamingen zelf beslissen over hoe zij hun verkiezingen organiseren. In elke democratie legt een wetgevende vergadering de regels vast voor haar eigen verkiezingen, behalve blijkbaar in dit land. Daarom diende de heer Bourgeois in de Kamer van Volksvertegenwoordigers een voorstel van bijzondere wet in om het Vlaams Parlement volledig bevoegd te maken voor zijn eigen verkiezingen en zijn eigen werking en samenstelling. De spreker kondigt aan dat hij wellicht eerstdaags een voorstel van resolutie zal indienen om dat voorstel te ondersteunen.

De N-VA gaat ervan uit dat alle Vlaamse partijen, ook VLD, sp.a en Spirit, het voorliggende voorstel zullen goedkeuren. Namens de N-VA roept de heer Van Dijck iedereen op om niet, met de reken-

machine in de hand, het eigen partijbelang te dienen, maar wel het belang van de Vlamingen.

De spreker citeert uit het hoofdstuk ‘Meer democratie en een beter bestuur’ van het Vlaams regeerakkoord: “In het huidige systeem zijn de kieskringen electoraal niet neutraal wegens de ongelijke grootte. Het kiesquorum is in kleinere kieskringen moeilijker te halen dan in grotere kieskringen. Daardoor worden de resultaten vertekend. De apparentering versterkt dit effect. De Vlaamse regering zal in overleg met het Vlaams Parlement een initiatief nemen om de situatie aan te passen.” Hij wacht nog steeds op een dergelijk initiatief van de regering.

Volgens minister-president Somers is het niet gepast om zo kort voor de verkiezingen nog wijzigingen door te voeren. Wanneer het Vlaams Parlement dat echter niet zelf doet, dreigen anderen het te doen. Dat is nog minder gepast. Daarom diende de N-VA het voorliggende voorstel in.

De heer Van Dijck stelt voor om over de inhoud te debatteren, in plaats van drogredenen als argumenten te hanteren. Wenst men de kieskringen aan te passen? Wenst men zijn eigen bevoegdheden te consumeren of laat men anderen beslissen? Het woord is aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers.

II. Inleidende uiteenzetting door de heer Filip Dewinter, mede-indiener van het voorstel van bijzonder decreet houdende de oprichting van één Vlaamse nationale kieskring met regionale correcties voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement (Parl. St. VI. Parl. 2003-2004, nr. 1934/1)

Volgens de heer *Filip Dewinter* is het geen daad van goed bestuur om op amper zes maanden voor de verkiezingen de kieswetgeving te wijzigen. Het is echter evenmin wenselijk om verschillende kiessystemen te hanteren op federaal en op Vlaams niveau, noch om Kamer en Senaat te laten beslissen over de manier waarop de Vlaamse verkiezingen zullen worden georganiseerd. Deze stellingen kunnen echter op uiteenlopende wijze worden geïnterpreteerd. Daarom achtte de Vlaams Blok-fractie het nuttig een eigen voorstel in te dienen.

Het Vlaams Parlement is inderdaad bevoegd om de kieskringen vast te stellen. Dat is ook het enige waarvoor het bevoegd is. Die beperkte bevoegdheid niet zelf invullen, zou pijnlijk zijn. Als het Vlaams Parlement dat niet doet, zal het federale parlement het zeker wel doen. Dat zou voor Vlaan-

deren een vernedering betekenen. Als Vlaams-nationalisten kunnen de volksvertegenwoordigers van het Vlaams Blok niet aanvaarden of goedkeuren dat het Vlaams Parlement zijn bevoegdheden uit handen zou geven.

In het Vlaamse regeerakkoord zijn een aantal initiatieven terzake aangekondigd. Hoewel een aantal Vlaamse politici zich hierover positief hebben uitgelaten, is het bij een aankondiging gebleven.

Op 7 december 2002 heeft toenmalig minister-president Dewael zich in *De Morgen* uitgesproken voor het invoeren van een Vlaamse nationale kieskring. In zijn voorstel worden 28 zetels voorbehouden voor Vlaamse volksvertegenwoordigers die in heel Vlaanderen worden verkozen. Daarnaast komen er vijf provinciale kieskringen, met in totaal 90 verkozenen. De laatste zes verkozenen komen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In *De Morgen* van 16 oktober 2003 toonde ook de heer De Batselier, voorzitter van het Vlaams Parlement, zich voorstander van een grote Vlaamse kieskring. Ook minister Van Grembergen en een aantal andere eminente Vlaamse politici hebben zich al uitgesproken voor één Vlaamse nationale kieskring.

De Vlaams Blok-fractie sluit zich met haar voorstel aan bij de vraag naar die grote Vlaamse kieskring, weliswaar met regionale correcties. De heer Dewinter veronderstelt dan ook dat zijn voorstel zal worden gesteund door iedereen die zich in het verleden reeds een hartstochtelijk voorstander van een nationale kieskring heeft getoond.

Het invoeren van een nationale kieskring biedt alleen maar voordelen: het zou de natievorming ten goede komen, de kiezer ertoe aanzetten om zijn stemgedrag in eerste instantie door een aantal globale Vlaamse verkiezingsthema's te laten leiden in plaats van door lokale thema's, en het democratische gehalte van de Vlaamse politiek versterken.

De huidige kieskringen zijn in elk geval te klein. Zetels worden vaak verdeeld volgens het grillige systeem van apparentering. Bovendien gaan heel wat stemmen verloren: in elke kieskring geldt immers al een feitelijke kiesdrempel, die soms zelfs hoger ligt dan de drempel van vijf procent die het federale parlement wil opleggen. In het huidige systeem is het dus mogelijk dat een partij die een aanzienlijk gedeelte van de kiezers vertegenwoordigt, geen enkele zetel behaalt. Het Vlaams Blok moet daar niet meer voor vrezen, maar heeft die periode ook meegemaakt.

Met hun voorstel willen de indieners een aantal bestaande problemen oplossen. Het invoeren van een Vlaamse nationale kieskring moet dan ook gepaard gaan met een aantal afspraken, niet alleen in het Vlaamse, maar ook in het federale parlement.

De heer Dewinter maakt zich weinig illusies over de bereidheid van de andere fracties om het Vlaams Blok-voorstel goed te keuren. Het gaat om een principieel voorstel dat, afgezien van enkele licht gewijzigde modaliteiten, al een tijd geleden werd ingediend. Langzamerhand is echter een consensus gegroeid over het invoeren van provinciale kieskringen.

Het Vlaams Blok is alleszins van mening dat provinciale kieskringen beter zijn dan de huidige arrondissementele kieskringen. De beste oplossing zou één Vlaamse nationale kieskring zijn, maar daar bestaat blijkbaar geen consensus over. Het Vlaams Blok streeft na wat haalbaar is, en dat blijken provinciale kieskringen te zijn. Het invoeren van dergelijke provinciale kieskringen moet echter gepaard gaan met een aantal eisen aan de federale overheid: opdat het Vlaams Blok zijn goedkeuring zou hechten aan het N-VA-voorstel, moet een resolutie worden goedgekeurd, waarin men duidelijk stelt dat een meerderheid in het Vlaams Parlement wenst dat de bevoegdheden in verband met de Vlaamse kieswetgeving worden overgeheveld van het federale naar het Vlaamse niveau.

Geen enkele partij kan tegen een dergelijke resolutie zijn. Die principiële eis moet men durven stellen over de grenzen van meerderheid en oppositie, over de grenzen van het cordon sanitaire, en over de grenzen van de in het Vlaams Parlement vertegenwoordigde partijen heen. Het Vlaams Parlement is het aan zichzelf verplicht om op zijn minst, en op hetzelfde symbolische moment als waarop over de provinciale kieskringen wordt gestemd, een resolutie aan te nemen waarin het de overheveling eist van alle bevoegdheden terzake.

De goedkeuring door het Vlaams Blok van de invoering van provinciale kieskringen zal afhangen van de bereidheid van de andere partijen om een dergelijke eendrachtige, solidaire en partijoverschrijdende resolutie goed te keuren.

III. Algemene bespreking

A. Vergadering van 2 december 2003

1. *Tussenkomst van mevrouw Mieke Van Hecke*

Volgens mevrouw *Mieke Van Hecke* behoren kies-systemen en kieskringen tot de fundamenten van de vertegenwoordigende democratie. De regelgeving terzake dient met de grootst mogelijke voorzichtigheid tot stand te komen. Met betrekking tot de voorliggende voorstellen van bijzonder decreet rijzen dan ook nogal wat technisch-juridische vragen.

De draagwijdte van de constitutieve autonomie van het Vlaams Parlement is het meest voor de hand liggende probleem. Heel wat juristen hebben zich daar recent over uitgesproken in de pers. Het is belangrijk dat men de draagwijdte kent van de wetgeving die de kieskringen vaststelt en in het bijzonder artikel 63 van de bijzondere wet van 16 juli 1993, dat een veelbesproken overgangmaatregel bevat.

De spreker herinnert tevens aan de uitspraak van het Arbitragehof, naar aanleiding van de vorige federale verkiezingen, over het verbod op meervoudige of dubbele kandidaatstelling. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI) laat de deelstaten toe om de verkiesbaarheidsvoorwaarden en de onverenigbaarheden te wijzigen. Het is echter nog niet duidelijk of het verbod op de meervoudige of dubbele kandidaatstelling tot de Vlaamse bevoegdheden behoort. Hetzelfde geldt voor de voorstellen over het opnemen van nieuwe mandaten en het vervallen van mandaten die men bekleedt op het moment dat men wordt verkozen voor een andere assemblee. Die elementen zijn te belangrijk om onbeantwoord te blijven.

Ook de draagwijdte van de verklaring van de Commissie van Venetië met betrekking tot de 'code de bonne conduite en matières électorales' is niet onbelangrijk, als men het risico op sanctionering door nationale en internationale rechtscolleges wil ontlopen.

2. *Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande*

De heer *Luc Van den Brande* wijst erop dat de Raad van Europa in 2001, in zijn resolutie 1264, heeft bepaald dat vrije en eerlijke verkiezingen moeten worden gewaarborgd, en dat universele standaarden moeten worden gerespecteerd met betrekking tot de regels voor de organisatie van de verkiezingen, de verkiezingen zelf en de periode onmiddellijk erna. In die resolutie werd ook opdracht gegeven aan de Commissie van Venetië om een ‘Code van goede praktijk in verkiezingsaangelegenheden’ op te stellen. De Commissie van Venetië keurde die Code, opgenomen in document 9624, goed op 13 november 2002.

In de toelichting bij de Code staat vermeld: ‘The fundamental elements of electoral law, in particular the electoral system proper, membership of electoral commissions and the drawing of constituency boundaries should not be open to amendment, less than one year before an election, or should be written in the constitution or at a level higher than ordinary law.’

Men moet het wijzigen van de kieswetgeving niet vermijden. Er is immers steeds discussie mogelijk over bijvoorbeeld de democratische draagkracht van een meerderheidssysteem. Een proportioneel verkiezingssysteem, dat de kiezer maximaal respecteert, is zeker een verfijning van de democratie. Het is dus niet zo dat men bepaalde regels niet zou kunnen wijzigen om tot een meer democratische vertegenwoordiging te komen, maar wel dat het herhaald wijzigen of wijzigingen kort voor de verkiezingen democratisch gezien niet kunnen.

Een dergelijke wijziging komt over als vervlochten met tijdsgebonden, partijdige belangen. Eén van de middelen om manipulaties te vermijden, bestaat erin de gevoeligste elementen – het electoraal systeem, de samenstelling van de verkiezingscommissies, de kieskringen en de afbakening ervan – vast te leggen in de Grondwet of een wet die voorrang heeft op de gewone wetgeving.

Daar wordt echter aan toegevoegd dat zo’n wijziging weliswaar kan worden voorgesteld en goedgekeurd, maar dat die, vanuit democratisch oogpunt, geen ingang kan vinden bij de eerstvolgende verkiezingen. Ze kan pas ingaan bij de daaropvolgende verkiezingen.

In de ‘Code van goede praktijk’ wordt die richtlijn voor de 45 lidstaten van de Raad van Europa uitdrukkelijk weergegeven en wordt het onfatsoenlijk genoemd om wijzigingen door te voeren op minder

dan een jaar voor de verkiezingen. Dat geldt dan zeker voor de verkiezingen die op 13 juni 2004 worden georganiseerd.

Momenteel is er een discussie aan de gang over het zogenaamde ‘gerrymandering’, genoemd naar een Amerikaanse gouverneur die ooit vlak voor de verkiezingen nog wijzigingen doorvoerde en daarbij districten samenvoegde en splitste zoals het hem goed uitkwam. Op internationaal vlak onderneemt men pogingen om dergelijke praktijken een halt toe te roepen.

Naar Oekraïne, Oezbekistan, Azerbeidzjan, Moldavië en Wit-Rusland worden waarnemers gestuurd om na te gaan of de verkiezingen er democratisch worden georganiseerd en of de kieswetgeving er niet op een drafje wordt gewijzigd. Reden te meer om zelf voorzichtig te zijn met het wijzigen van de kieswetgeving zo kort voor de verkiezingen. In plaats van waarnemers te sturen naar die landen, zou het misschien geen slecht idee zijn om ze naar België te sturen. Dat kan echter worden vermeden door geen wijzigingen door te voeren in de kiesomschrijvingen op vijf of zes maanden voor de verkiezingen.

In artikel 19, punt 2 van het ontwerp van Europese Grondwet wordt uitdrukkelijk bepaald dat wijzigingen aan de kiesregeling voor het Europees Parlement lang genoeg voor de verkiezingen van 2009 moeten worden doorgevoerd, en dat de Europese Raad, voor de volgende verkiezingen, met eenparigheid van stemmen kan vaststellen op welke manier men die wijzigingen kan doorvoeren.

De heer Van den Brande vraagt om klaarheid te brengen in de mogelijkheid om kiessystemen – in casu de kieskringen – te wijzigen zo kort voor de verkiezingen van 13 juni 2004. De vraag is of dat geoorloofd is.

3. *Tussenkoms van de heer Herman Lauwers*

De heer *Herman Lauwers* ontkent formeel de suggestie van de heer Van Dijck dat Spirit federale afspraken zou hebben gemaakt om de invoering van provinciale kieskringen op federaal niveau te regelen. Voor zover hij weet, zijn daarover geen akkoorden afgesloten. Spirit zal die federale bevoegdheid om principiële redenen niet uitoefenen. Daarvoor heeft men immers ook Franstalige stemmen nodig, die men niet zomaar zal krijgen. Spirit zal daaraan dus niet meewerken.

De spreker is het ermee eens dat er een duidelijk antwoord moet komen op de juridische vraag wan-

neer het Vlaams Parlement zijn bevoegdheid uitoefent. Is dat op het ogenblik dat het voorstellen van decreet behandelt ? Kan het dat door middel van voorstellen van resolutie ? Kan het dat enkel door een tekst goed te keuren, en moet die tekst dan ook een wijziging van de bestaande wet inhouden ? Dat zijn terechte vragen.

Men mag het debat echter niet eindeloos rekken. Het is inderdaad op het randje van het politieke fatsoen om in verkiezingstijd langdurig met zichzelf bezig te zijn. De heer Van den Brande had het over de deontologische code van de Raad van Europa. Het ligt voor de hand dat fundamentele en essentiële wijzigingen aan het kiessysteem binnen een bepaalde periode niet zouden mogen kunnen. In dit geval echter wordt een systeem dat al van toepassing is op een ander niveau, overgeheveld naar het Vlaamse niveau. Moet men dat beschouwen als een essentiële wijziging van de kieswetgeving ? De heer Lauwers is in elk geval niet onder de indruk van de verwijzing naar de Raad van Europa.

De heer *Kris Van Dijck* vraagt of het juist is dat Spirit niet zal meewerken aan federale hervormingen die verband houden met de Vlaamse verkiezingen.

De heer *Herman Lauwers* herhaalt dat Spirit geen akkoord heeft afgesloten om de invoering van provinciale kieskringen voor de Vlaamse verkiezingen op federaal niveau te regelen. Dat moet in het Vlaams Parlement gebeuren.

4. *Tussenkoms van de heer Bruno Tobback*

De heer *Bruno Tobback* vraagt een snelle behandeling van de voorliggende voorstellen van bijzonder decreet. Hij wil het debat niet nodeloos rekken. Tevens is het noodzakelijk om een grondige bespreking te voeren. Het kiessysteem is immers erg belangrijk. De inhoud van het voorstel van de heer Van Dijck en zijn collega's komt overeen met het systeem dat bij de federale verkiezingen van 2003 werd toegepast. Voor de kiezer is het dus geen nieuw systeem.

Volgens de spreker is de redenering van de Raad van Europa niet van toepassing op de wijzigingen die de indieners van de voorliggende voorstellen willen aanbrengen aan het Vlaamse kiessysteem. Hij merkt op dat de Raad weliswaar een zekere autoriteit heeft, maar ook dat het dezelfde Raad is die vindt dat Vlaanderen in de faciliteitengemeenten de rechten van de Franstaligen schendt.

Het huidige systeem van arrondissementele kieskringen is niet transparant noch begrijpbaar. De

kieskringen zijn te klein en te verschillend. Ze veroorzaken te veel zetelverschuivingen die voor de kiezer onduidelijk en ondoorzichtig zijn. Het is dus een goede zaak dat men dat wil veranderen. De sp.a-fractie is ervan overtuigd dat provinciale kieskringen voor de kiezer begrijpelijker en transparanter zijn. Alle niveaus moeten hetzelfde systeem hanteren, zodat de verkiezingen over de inhoud kunnen gaan en niet over het systeem. Dat is veel gezonder.

5. *Tussenkoms van de heer André Denys*

De heer *André Denys* looft de indieners van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement. Het voorstel is immers kort en heel duidelijk.

Hij stelt dat de heer Van den Brande het voorliggende dossier ridiculiseert, door Vlaanderen te vergelijken met landen als Georgië en Oezbekistan.

Volgens de spreker bestaat er geen enkele discussie over dat de voorliggende regeling behoort tot de constitutieve autonomie van het Vlaams Parlement. Wat het federaal parlement al dan niet kan doen, is misschien minder duidelijk. Volgens de heer Denys kan de federale overheid optreden, indien het Vlaams Parlement dat niet zou doen.

Het voorliggende voorstel van de N-VA-fractie is niet alleen heel duidelijk, maar ook heel logisch. Als men op een bepaald niveau, in casu het federale, kiest voor welbepaalde kiesomschrijvingen, is het logisch dat men dezelfde keuze maakt op de andere niveaus, waaronder het Vlaamse. De heer Denys vreest zelfs dat als men de federale verkiezingen voortaan organiseert op basis van provinciale kieskringen, en de Vlaamse verkiezingen op basis van kleinere arrondissementele kieskringen, het Vlaamse politieke niveau zal degraderen naar tweede klasse : de belangrijke politici zullen actief zijn op het federale niveau, de anderen op Vlaams niveau.

De heer Denys is ook geen voorstander van één grote Vlaamse kiesomschrijving : die is te eenzijdig, en de media zullen een te grote invloed uitoefenen. Hij is van mening dat provinciale kiesomschrijvingen het meest aangewezen zijn : de burger kent en begrijpt immers de provinciale grenzen. Bovendien ontstaat op die manier voor de kiezer een interessant samenspel van nationaal bekende toppolitici

en meer regionaal actieve politici : hij zal voor beide kandidaten kunnen stemmen.

Het N-VA-voorstel is een goed voorstel. Iedereen heeft er baat bij dat er zo vlug mogelijk over wordt beslist. Daarom moet iedereen zijn politieke verantwoordelijkheid nemen. Hoewel de VLD goed is ingeplant aan de basis en dus baat heeft bij kleine kiesomschrijvingen, moet de op federaal niveau ontstane logica worden doorgetrokken naar het Vlaamse niveau.

6. *Tussenkost van de heer Jos Geysels*

De heer *Jos Geysels* stelt vast dat er nog veel juridische en institutionele onduidelijkheden zijn. Het Vlaams Parlement is bevoegd voor het bepalen van de kieskringen, maar die vormen slechts een deel-aspect van de organisatie van de verkiezingen. Ook het invoeren van een kiesdrempel, een verbod op dubbele kandidaatstelling en het systeem van aparte opvolgerslijsten behoren daartoe.

Een aantal juristen verschilt van mening over de precieze bevoegdheidsverdeling terzake, en over de draagwijdte van de respectieve bevoegdheden. Sommigen stellen dat het Vlaams Parlement zijn bevoegdheid uitoefent vanaf het ogenblik dat het iets behandelt, anderen zijn van mening dat dit pas zo is als het Vlaams Parlement iets goedkeurt. Het kan niet de bedoeling zijn dat het Vlaams Parlement zijn bevoegdheid overschrijdt. Dat het bepalen van het quorum behoort tot de bevoegdheid van de bijzondere decreetgever, daarover is men het eens. Maar als de federale wetgever arrondissementele drempels wil invoeren om de apparentering strenger te maken, is dat dan geen wijziging van het quorum ?

7. *Tussenkost van de heer Ludwig Caluwé*

Volgens de heer *Ludwig Caluwé* is het essentieel dat men goed beseft welke de draagwijdte is van de federale en de Vlaamse bevoegdheden. De redenering van Vice-Eerste Minister Vande Lanotte is absurd. Ofwel is Vlaanderen bevoegd, ofwel niet. Volgens minister Vande Lanotte echter blijft de federale overheid bevoegd indien het Vlaams Parlement niet optreedt. Met andere woorden, als het Vlaams Parlement beslist om een gemeente van de ene naar de andere kieskring over te hevelen, dan zou de bevoegdheid terzake overgaan van het federale naar het Vlaamse niveau. Als dat klopt, volstaat het dan om in de wet een komma te wijzigen of zelfs het bestaande te bevestigen ?

8. *Tussenkost van de heer Norbert De Batselier*

De heer *Norbert De Batselier* pleit ervoor om de voorliggende problematiek grondig aan te pakken. Hij stelt vast dat er discussie is over de constitutieve autonomie. Daarom moet men de draagwijdte kennen van zowel artikel 118, paragraaf 2, van de Grondwet als de overgangsbepaling in artikel 63 van de bijzondere wet van 16 juli 1993. Ook over de mogelijkheid om de verkiesbaarheidsvoorwaarden te bepalen, en in dat kader bijvoorbeeld de dubbele kandidaatstelling te verbieden, moet er duidelijkheid zijn.

De kieswetgeving is essentieel voor de democratie, en mag dus niet worden behandeld als iets dat de eigen belangen dient. Het gaat er niet om wie waar voor wie kan stemmen, het gaat om een belangrijk onderdeel van de vertegenwoordigende democratie. Het maken van berekeningen is dan ook af te raden. Wie een kieswetgeving daarop afstemt, loopt het risico dat wat vandaag voor hem voordelig is, morgen in het voordeel van anderen speelt. Experts hebben zich daar in het verleden al duidelijk over uitgesproken.

De spreker is principieel gewonnen voor één kieskring in Vlaanderen. In België kent men immers geen echte federale verkiezingen, maar slechts twee varianten van Vlaamse verkiezingen. Aangezien het voor de kiezer belangrijk is om met zo weinig mogelijk varianten te worden geconfronteerd, zal hij het N-VA-voorstel steunen.

9. *Discussie*

De heer *Luc Van den Brande* meent dat het al te laat is om nog wijzigingen in de kieswetgeving door te voeren. Dat men op alle beleidsniveaus dezelfde verkiezingsregeling moet hanteren, is onjuist. Dan zou men immers ook bij de gemeenteraadsverkiezingen opvolgerslijsten en een kiesdrempel moeten invoeren. Daarom kan men beter niet speculeren op de uitkomst van om het even welk verkiezingsstelsel. Verkiezingen vergen zorgvuldigheid.

De heer *Bruno Tobbacq* vraagt om het debat te beperken tot de ingediende en ter bespreking voorliggende voorstellen van bijzonder decreet. Het N-VA-voorstel is heel eenvoudig en duidelijk. Er is niet de minste discussie over de bevoegdheidsvraag : het Vlaams Parlement is daarvoor bevoegd, zo eenvoudig is dat.

De opgeworpen vragen betreffen een constitutionele discussie, waarover geen voorstel van decreet ter bespreking voorligt. Over die vragen hebben de

juridische experts allemaal een uiteenlopende mening, en niemand van de commissieleden is in staat om te bepalen wie van hen gelijk heeft.

Er moet zo snel mogelijk duidelijkheid komen over de vraag op basis van welke kieskringen de verkiezingen van 2004 zullen worden georganiseerd. Die duidelijkheid komt er pas op de dag dat men zal stemmen over de voorliggende voorstellen van bijzonder decreet. Daarom stelt de spreker voor om die voorstellen efficiënt te behandelen. Hij stelt bovendien vast dat de wet die de provinciale kieskringen invoerde voor de verkiezingen van de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 18 mei 2003, pas in februari 2003 definitief werd.

De heer *Luc Van den Brande* antwoordt dat de wetwijziging van februari 2003 steunde op voorstellen van april 2002, die veel vroeger zijn goedgekeurd. De regering heeft de wet echter pas gepubliceerd in februari om te voorkomen dat het Arbitragehof hem nog voor de verkiezingen zou vernietigen. Dat was slinks en onfatsoenlijk, en had niets te maken met openheid en democratie.

De heer *Jos Geysels* wijst erop dat het federale akkoord over de invoering van provinciale kieskringen dateert van 26 april 2002. De desbetreffende wet is in de Kamer goedgekeurd op 25 september 2002. Het advies van de Commissie van Venetië dateert van 18 oktober 2002.

Hij stelt ook vast dat men zich ondertussen op het federale niveau, in beperkte kring en met de Frans-taligen, uitspreekt over de vraag hoe Vlaanderen zijn verkiezingen moet organiseren. Nochtans zijn daarover vandaag geen voorstellen ingediend. Dat betekent echter niet dat men die problematiek niet zou mogen bespreken in het Vlaams Parlement.

De heer *Bruno Tobbac* antwoordt dat de federale volksvertegenwoordigers de bevoegdheden uitoefenen die hen door de Grondwet en de bijzondere wetten zijn toegewezen. Zolang het federale parlement bevoegd is voor de opvolgers, de kiesdrempel, enzovoort, kunnen de federale verkozenen daarover debatteren en beslissen. Dat is hun goed recht, zoals het ook het goed recht is van de Vlaamse volksvertegenwoordigers om te debatteren over de vraag of er al dan niet provinciale kieskringen moeten komen.

De heer *Jos Geysels* vraagt waarom er geen ontwerp of voorstel van bijzondere wet is ingediend om de bevoegdheid over de volledige kieswetgeving over te hevelen. Wetten en decreten hebben dezelfde juridische waarde. Waarom heeft men dan

op het ene niveau slechts een gewone meerderheid nodig om iets te regelen, en op het andere niveau een tweederde meerderheid ?

De heer *Bruno Tobbac* verklaart dat hij, als Vlaams volksvertegenwoordiger, de bevoegdheden van het Vlaams Parlement wil uitoefenen en de bevoegdheden van het federale parlement wil overlaten aan zijn federale collega's. Als het federale parlement zich momenteel buigt over aangelegenheden die verband houden met de Vlaamse verkiezingen, is het omdat het daarvoor bevoegd is op basis van de Grondwet en de bijzondere wet. Het Vlaams Parlement is nu eenmaal niet bevoegd voor die aangelegenheden, en moet er dan ook niet over discussiëren.

De spreker is voorstander van provinciale kieskringen. Die behoren tot de Vlaamse bevoegdheden, en maken het voorwerp uit van het voorliggende voorstel van bijzonder decreet.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* is het federale niveau ook bevoegd, en houdt men zich daar ook bezig met dat dossier. Het is geen geheim dat beide dossiers worden gekoppeld.

De heer *Kris Van Dijck* concludeert dat blijkbaar niemand, zelfs de politici niet, weet wie waarvoor bevoegd is als het gaat over de organisatie van de Vlaamse verkiezingen. Vele partijen betreuren die onduidelijkheid. In het federale parlement werd een wetsvoorstel ingediend om daarin enige duidelijkheid te creëren. Tot het zover is, loopt men het risico dat niet het Vlaams Parlement zelf, maar het federale parlement bepaalt binnen welke kring het Vlaams Parlement kan werken.

B. Vergadering van 10 december 2003

*1. Tussenkoms*t van mevrouw *Mieke Van Hecke*

Mevrouw *Mieke Van Hecke* verduidelijkt in haar uiteenzetting het standpunt van CD&V over de inhoud van de voorliggende voorstellen van bijzonder decreet, bespreekt de bevoegdheid van het federale parlement indien de voor de goedkeuring van de voorstellen vereiste tweedederde meerderheid niet wordt bereikt, wijst op de laattijdigheid van de ingreep in de kieswetgeving en stipt de problematiek van de dubbele kandidaatstelling aan. Tot slot maakt ze een politieke synthese.

De spreker verklaart dat haar partij zich steeds principieel heeft uitgesproken tegen grotere kieskringen. Dat standpunt wordt ingegeven door haar

bezorgdheid over de vervreemding van de kiezers ten opzichte van de verkozenen. Grotere kieskringen werken die vervreemding in de hand. Zij verwijst naar een tendens in het politiek-maatschappelijke gebeuren, met name de mediatisering van de politiek. Ook professor Mark Elchardus heeft zijn bezorgdheid over die evolutie neergeschreven, met name in zijn boek 'De dramademocratie'.

De zorg van heel wat collega's over het democratische gehalte van de verkiezingen is gemeend. CD&V heeft de indruk dat grotere kieskringen de aangehaalde negatieve evolutie in de hand werken in plaats van ze te stoppen. Dat is ook de reden waarom haar partij weigert om haar steun te verlenen aan het voorstel van bijzonder decreet. CD&V is er niet in geslaagd haar standpunt door te drukken voor de federale verkiezingen. In het Vlaams Parlement wil zij gebruik maken van de middelen die zij ter beschikking heeft.

Zal de federale overheid nog bevoegd zijn voor het vastleggen van de kieswetgeving, meer bepaald van de kieskringen, als de Vlaamse decreetgever daar niets over zegt? Het gaat daarbij met name over de interpretatie van artikel 63 van de bijzondere wet van 16 juli 1993. Professor Van Orshoven was daarover meer dan duidelijk. Hij had het tijdens de hoorzitting (zie *Parl. St. VI. Parl. 2003-2004*, nr. 1930/4) over een noodmaatregel, met name om de eerste verkiezingen voor het eigen Vlaams Parlement mogelijk te maken. De bedoeling van de wetgever stond volgens hem als een paal boven water: de materie werd een bevoegdheid van de Vlaamse overheid na de regeling van de eerste verkiezing.

Mevrouw Van Hecke wenst professor Van Orshoven zeker niet tegen te spreken. Zij anticipeert op eventuele verwijzingen naar de uiteenzetting van professor Veny. Wie het verslag leest en de hoorzitting heeft bijgewoond, moet de toelichting van professor Veny op twee manieren bekijken. Hij stelt dat er regelingen zijn inzake kiesverrichtingen die bij gewone wet kunnen worden bepaald, en verwijst daarbij naar de indeling van kiezers in kieskantons. Of de kieskringen daarbij horen of niet, daarover is hij niet helemaal duidelijk. Hij verklaart wel dat de kieskringen behoren tot de fundamenten van de kieswetgeving, en ondergraaft op die manier de stelling dat kieskringen bij gewone wet zouden kunnen worden geregeld.

Volgens de spreker blijft er onduidelijkheid over de zogenaamde exegetische interpretatie van artikel 63. Professor Veny zegt dat de exegetische interpretatie maar één van de mogelijke interpretatievormen is. Die interpretatie hanteren als enig

mogelijke kan alleen als het artikel duidelijk is. Vermits hij zegt dat het maar één van de mogelijke interpretaties is, is het artikel dus niet eenduidig, en zijn er dus meerdere interpretaties mogelijk. Dan moet men kijken naar de bedoeling van de wetgever. Professor Veny zegt daarover dat hij het eens is met professor Van Orshoven, namelijk dat de bedoeling van de wetgever erin bestond een eenmalige bepaling vast te stellen.

Enkel als het artikel duidelijk is, kan men dus rekening houden met de exegetische interpretatie. Er zijn zelfs dan ook andere interpretaties mogelijk: in andere overgangsartikelen, zoals artikel 100 BWHI, wordt bijvoorbeeld bepaald dat de 'federale overheid' bevoegd blijft. De exegetische interpretatie zelf blijft dus vragen oproepen.

Mevrouw Van Hecke wil het ook hebben over de laattijdigheid van de wijziging van de kieskringen en de kieswetgeving. Zij verwijst in dat verband naar de uiteenzettingen van de professoren Wouters en Crombez tijdens de hoorzitting. Het meest belangwekkende van beide uiteenzettingen bestaat erin dat de Raad van Europa in zijn 'code of good practices' zegt dat elke zweem van belang van de regelgevers bij een verandering van de kieswetgeving zo kort voor de verkiezingen, moet worden vermeden. Het heeft daarbij geen belang of de nieuwe regeling wel of niet geschreven is op maat van de zetelende meerderheidspartijen.

John Rawls heeft daarover geschreven dat als een systeem wordt opgezet, dat idealiter moet gebeuren op het ogenblik dat de personen die erbij worden betrokken, niet weten in welke situatie ze zich gaan bevinden op het ogenblik dat het systeem wordt toegepast. De professoren Wouters en Crombez en de Raad van Europa onderschrijven dat. De indruk wekken dat sommigen een kiessysteem zouden opzetten uit eigenbelang, brengt de geloofwaardigheid van de instelling en het vertrouwen dat mensen erin hebben, in gevaar. Daarover gaat het. Of het nu om een termijn van zes maanden of een jaar gaat, of de regeling al in een bindende tekst is gegoten of niet, doet dan verder niet ter zake.

Als politiek statement kan men stellen dat het eigenbelang wel degelijk een rol speelt. De democratie wordt ondergraven als er een zweem van eigenbelang bestaat, omdat de kieswetgeving, die van fundamenteel belang is, wordt veranderd te persoonlijk ten gunste van een persoon.

Daarbij komt het juridische aspect waar professor Wouters naar verwees, en dat ruim gesteld neer-

komt op de vraag of een nationale of regionale wetgever zich kan permitteren een internationaal juridisch gegeven als de 'code of good practices' van de Commissie van Venetië niet te volgen. Kan een wetgever die zelf deel uitmaakt van de Raad van Europa en er actief in participeert, zeggen dat hij de Code niet toepast zolang ze niet bindend is verklaard door een verdrag of een conventie? De spreker ziet dit als een onderdeel van de internationale loyaliteit van een nationale of regionale wetgever met regels waartoe hij zich op de internationale scène al heeft verbonden. Zij heeft er moeite mee dat men die nu naast zich wil neerleggen.

Een ander, niet onbelangrijk gegeven bestaat erin dat zowel de Grondwet als andere regelgeving stellen dat het veranderen van de kieswetgeving een breder maatschappelijk draagvlak vereist dan een op een bepaald ogenblik bestaande democratische meerderheid. Het bestaan van de vereiste van een tweederde meerderheid is een uitdrukking van het inzicht dat de kieswetgeving een groot maatschappelijk en politiek draagvlak nodig heeft. Het zoeken naar middelen om daaraan te ontsnappen, is voor haar dan ook een slecht uitgangspunt. Voor CD&V bestaat er momenteel geen maatschappelijk draagvlak voor provinciale kieskringen.

Met betrekking tot de dubbele kandidaatstelling wil mevrouw Van Hecke consequent zijn: het Vlaams Parlement is daar niet voor bevoegd. Het kan die problematiek alleen regelen door het instellen van onverenigbaarheden, die pas na de verkiezingen kunnen worden vastgesteld. Zij sluit zich aan bij de stelling van professor Van Orshoven dat de federale wetgever dit zou moeten regelen, in overeenstemming met de uitspraak van het Arbitragehof. De federale overheid neemt immers ook de organisatie van de Europese verkiezingen op zich. De spreker wenst zich niet te begeven op het terrein van een ander bevoegdheidsniveau, net zomin als andere overheden zich op het bevoegdheidssterrein van Vlaanderen mogen wagen.

Mevrouw Van Hecke vat haar betoog samen in drie vaststellingen: er is geen breed maatschappelijk draagvlak voor provinciale kieskringen, de federale overheid is niet bevoegd om deze materie nog te regelen, en de internationale loyaliteit gebiedt dat men zich schikt naar wat de Commissie van Venetië heeft goedgekeurd.

Zij beseft dat federale ministers daarover juridische standpunten hebben ingenomen, en dat sommige partijvoorzitters hebben verklaard dat de zaak zelfs in mei nog kan worden geregeld. De spreker vermoedt dan ook dat al haar juridische

argumenten terzijde zullen worden geschoven, aangezien er nu eenmaal een meerderheid is. Het standpunt van de CD&V-fractie is in elk geval duidelijk: zij zal de voorliggende voorstellen van bijzonder decreet niet goedkeuren.

2. *Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck*

De heer *Kris Van Dijck* herinnert eraan dat de N-VA, toen zij haar voorstel indiende en om spoedbehandeling verzocht, heeft opgemerkt dat men op dat moment nog slechts zeven maanden verwijderd was van de verkiezingen. Nu resten er nog nauwelijks zes maanden. De N-VA wees er toen al op dat er niet langer kon worden gewacht.

De spreker merkt wel op dat het niet de eerste keer is dat er over provinciale kieskringen wordt gesproken. De problematiek stond immers vermeld in het Vlaams regeerakkoord van 1999. Ondertussen zijn er wijzigingen doorgevoerd op het federale niveau. Hij is er dus niet zo zeker van dat er geen draagvlak is. Dat kan men overigens niet toetsen. Hij weet alleen zeker dat de besprekingen formeel zijn gestart in 1999, door het feit dat de problematiek van de kieskringen in het regeerakkoord aan bod kwam. Het is eigenlijk gewoon een kwestie van de knoop zo snel mogelijk door te hakken.

Sommigen begrijpen niet waarom de N-VA het voorstel heeft ingediend: volgens bepaalde personen zou het de N-VA nadeel berokkenen, volgens anderen zou de N-VA er wel bij varen. De uitslag van de verkiezingen zal bepalen wie er wel bij vaart en wie niet. Het is wel duidelijk dat grotere kieskringen zullen zorgen voor een betere weerspiegeling van de uitslag van de verkiezingen. De heer Van Dijck komt overigens zelf uit een provincie waar dat minder het geval is, omdat het arrondissement Antwerpen en het arrondissement Mechelen-Turnhout nu reeds een zekere grootte hebben – Antwerpen heeft 19 en Mechelen-Turnhout 14 verkozenen. In West-Vlaanderen is er echter nog een kieskring met vijf verkozenen. De democratische relevantie daarvan kan de spreker moeilijk vatten.

Hij zegt dat er ook binnen zijn partij ideeën zijn geweest om een hervorming door te voeren die het midden houdt tussen provinciale kieskringen en het huidige systeem, met de bedoeling een breder draagvlak te bekomen in grotere kiesomschrijvingen. Zo heeft zijn partij voorgesteld om in West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen twee kieskringen te creëren, maar dat idee werd nooit omgezet in een concreet voorstel van bijzonder decreet.

De heer Van Dijck stelt dat het op een bepaald ogenblik nodig is om na te gaan wat haalbaar is. Reeds eerder dan gisteren of eergisteren hebben meerdere partijen gezegd dat er grotere kiesomschrijvingen moeten komen. Bepaalde partijen hebben zelfs voorgesteld om te werken met één Vlaamse kieskring. Blijkbaar is er een meerderheid die de stap naar verandering wil zetten. Op een bepaald ogenblik was er zelfs een tweederde meerderheid.

Mevrouw Van Hecke heeft argumenten aangehaald om te staven dat provinciale kieskringen ondemocratisch zijn. De heer Van Dijck beweert dat er evenveel argumenten kunnen worden aangehaald om het tegendeel te bewijzen.

Volgens de spreker is er nog steeds geen eenduidigheid over wie nu bevoegd is. Professor Van Orshoven heeft duidelijk gesteld dat hij slechts zijn eigen interpretatie van bepaalde precaire zaken gaf, en dat hij niet weet hoe een rechtbank zal oordelen.

De N-VA vindt dat een beslissing over deze kwestie in het Vlaams Parlement moet worden genomen. De heer Van Dijck vraagt of iedereen bereid is om, indien er geen tweederde meerderheid wordt gevonden voor het voorliggende voorstel, een voorstel van bijzonder decreet te steunen dat bepaalt dat de huidige situatie behouden blijft. Die beslissing is dan hier genomen. Op die manier zou de discussie over de eventuele bevoegdheid van de federale wetgever van tafel worden geveegd.

Het eerste voorstel van de N-VA is het invoeren van provinciale kieskringen. Het tweede is dat er inderdaad voor wordt gezorgd dat de bevoegdheid wordt verankerd op het Vlaamse niveau, zonder dat een mogelijke inmenging van de federale overheid mogelijk blijft.

Naar aanleiding van het duidelijke advies van de Raad van State dient de heer Van Dijck een amendement in om Antwerpen aan te duiden als gewestelijk centraal bureau.

Mevrouw Mieke Van Hecke merkt op dat de afwachtende houding van professor Van Orshoven betrekking had op de hem gestelde vragen over de kiesdrempel en het quorum, en niet over de interpretatie van artikel 63.

3. Tussenkoms van de heer André Denys

Volgens de heer André Denys is de meest fundamentele vraag of de democratische spelregels al dan niet worden verkracht door een voorstel van bijzonder decreet aan te nemen waardoor vrij laat wordt overgestapt van arrondissementele naar provinciale kiesomschrijvingen. Hij vindt de kritiek daarop sterk overtrokken. Volgens hem heeft de heer Van Dijck er terecht op gewezen dat de intentie tot wijziging reeds werd opgenomen in het regeerakkoord. Het idee is dus al bekend sinds het begin van de legislatuur.

De spreker heeft bedenkingen bij de noodzaak van een tweederde meerderheid voor het vastleggen van de kiesomschrijvingen. Het is goed om een brede basis te hebben bij het verankeren van kiesregels, maar in het verleden werden kiesomschrijvingen in het federale parlement steeds met een gewone meerderheid vastgelegd. Daarenboven kan de situatie ontstaan dat een meerderheid voor een voorstel is, maar dat geen tweederde meerderheid wordt gehaald. In dat geval houdt een minderheid een meerderheid tegen. Hij vraagt zich af of dat democratisch is. Hij wijst erop dat in het verleden nooit iemand heeft beweerd dat het ondemocratisch was dat het federale parlement de kiesomschrijvingen met een gewone meerderheid vastlegde, of dat er sprake was van het vervalsen van de democratische spelregels. Alleen het feit dat de kiesomschrijvingen werden toegevoegd aan de constitutieve autonomie, maakt dat er nu een tweederde meerderheid nodig is. Vanuit democratische invalshoek bekeken, is er volgens hem evenveel reden om te zeggen dat een gewone meerderheid volstaat.

De heer Jos Geysels bevestigt dat wat met een eenvoudige meerderheid wordt vastgelegd, niet plotsklaps als ondemocratisch kan worden beschouwd, maar wijst erop dat andere landen het belang van de kieswetgeving anders interpreteren en daarom andere sleutels hanteren. Veel juristen noemen het wijzigen van het kiesstelsel immers zo fundamenteel dat daarvoor een groot politiek en maatschappelijk draagvlak nodig is. Die andere landen zijn daarom niet meer democratisch, maar men mag niet uitgaan van het idee dat de minderheid altijd alles kan tegenhouden. Alles hangt af van de kwalificatie van het belang van de wetgeving. Hij hoopt dat de heer Denys het met hem eens is dat fundamentele grondrechten, die zijn verankerd in de Grondwet, niet met een eenvoudige meerderheid mogen worden gewijzigd.

Los van dit voorstel, moet ooit eens worden gediscussieerd over de vraag of wijzigingen aan de kieswetgeving, maar dan wel voor alle niveaus, zwaardere sleutels vergen. Nu kunnen gekwalificeerde minderheden grondwettelijke veranderingen tegenhouden, want dat was de uitdrukkelijke bedoeling van de grondwetgever.

Ook de heer *Luc Van den Brande* heeft bedenkingen bij de woorden van de heer Denys. Er is altijd al een breder draagvlak geweest dan een gewone meerderheid om dergelijke hervormingen door te voeren. Hij stelt ook dat er sprake is van een evolutie naar ‘ontgrondwettelijking’ van een aantal aangelegenheden. Heel veel regels zijn immers in bijzondere wetten terechtgekomen. Een bijzondere meerderheid is een zwaardere sleutel dan een grondwettelijke meerderheid. Hij spreekt er zich niet over uit of die evolutie goed of slecht is.

De spreker verbaast er zich over dat de heer Denys van mening is dat een gewone meerderheid moet kunnen beslissen, want dat staat haaks op zijn houding bij de staatshervorming. Volgens de heer Denys is het immers niet fatsoenlijk dat een democratische meerderheid in staat wordt gesteld grondige hervormingen van de staat voor te stellen. De afgelopen vier jaar heeft de heer Denys dit argument steeds weer aangehaald en heeft hij verwezen naar de federale regeerakkoorden van 1999 en 2003, waarvan niets of heel weinig werd uitgevoerd. Het argument voor een gewone meerderheid is volgens de spreker niet doorslaggevend, omdat het de bedoeling moet zijn om een zo groot mogelijk draagvlak te creëren en over coalitiewissels heen iets vast te leggen waarin fracties en partijen zich kunnen terugvinden.

De heer *André Denys* is het eens met de stelling dat een aantal zaken grondwettelijk moeten worden geregeld. Dat betekent dat een tweederde meerderheid vereist is. Op dit ogenblik heeft hij het evenwel over zaken waarvoor in het verleden nooit een tweederde meerderheid vereist was. De gevraagde tweederde meerderheid is een gevolg van de toewijzing van constitutionele autonomie aan het Vlaams Parlement.

De spreker zou graag een tweederde meerderheid vinden. Dat zou een goede zaak zijn. Op basis van die redenering vindt hij evenwel dat de oppositie het debat enkel op basis van inhoudelijke, democratische argumenten mag voeren. Dat gebeurt momenteel onvoldoende. De heer Denys verwijst naar de tussenkomst van de heer Van Dijck, die heeft verklaard dat het om een Vlaamse bevoegdheid gaat, dat het Vlaams Parlement hier bijgevolg

over moet beslissen en dat de federale overheid, indien in het Vlaams Parlement een tweederde meerderheid wordt gehaald, zich hierover niet meer kan uitspreken.

In zijn uiteenzetting legde professor Van Orshoven de nadruk op de logica in de wetsevolutie. Professor Veny heeft evenwel gewezen op de mogelijkheid van een andere, meer tekstuele interpretatie. Volgens de heer Denys maakt het niet uit welk standpunt het Vlaams Parlement daarover inneemt : de uiteindelijke beslissing zal sowieso in het federale parlement worden genomen. Indien in het Vlaams Parlement geen tweederde meerderheid wordt gevonden, zal het federale parlement, eventueel in de vorm van een overgangsbepaling, beslissen wat er zal gebeuren.

Volgens de heer *Eric Van Rompuy* legt de heer Denys hier een zeer belangrijke verklaring af. Hij citeert een veertien dagen oude uitspraak van de minister-president : “Het Vlaams Parlement moet de eindbeslissing nemen. Ik vraag dat voor Kerstmis. Wij beslissen en wij gaan niet naar het federale niveau”. De voorzitter van het Vlaams Parlement heeft zich in dezelfde zin uitgelaten. Hij vraagt de heer Denys of de VLD, in tegenstelling tot wat de minister-president en de voorzitter van het Vlaams Parlement hebben verklaard, de regeling op het federale niveau zal trachten door te drukken. Hij vraagt of dat het politieke standpunt van de VLD is.

De heer *André Denys* antwoordt dat hij al het mogelijke zal doen om in het Vlaams Parlement een tweederde meerderheid te vinden. Hij zou deze zaak immers liefst op het Vlaamse niveau regelen. De vereiste om een tweederde meerderheid te halen, is in zijn ogen een handicap. Indien de tweederde meerderheid niet wordt gehaald en het federale parlement de zaak alsnog wil regelen, zal hij zich daartegen niet verzetten. Hij vindt niet dat hij hiermee de minister-president tegenspreekt. Die heeft duidelijk verklaard dat ook hij alles zal doen om in het Vlaams Parlement een tweederde meerderheid te halen.

De heer *Jos Geysels* leest de woorden van de minister-president voor : “De Vlaamse regering vindt dat het Vlaams Parlement de verantwoordelijkheid ten aanzien van de kiesomschrijvingen ten volle moet opnemen. De Vlaamse regering zal zelf geen initiatief nemen. Ik ben het daarover dus oneens met de federale premier”.

De heer *Luc Van den Brande* vraagt aan de heer Denys of het zijn bedoeling is, indien in het Vlaams

Parlement geen tweederde meerderheid wordt gehaald, geen principiële houding aan te nemen en deze aangelegenheid op het federale niveau te laten regelen. Indien dat zou kloppen, vindt de spreker dat de heer Denys de federale benadering onderschrijft en de behandeling in het Vlaams Parlement in zijn ogen dus slechts een trial-and-error-benadering vormt. Hijzelf is van mening dat de ingeslagen weg best tot het einde wordt gevolgd. Dat is een regel die op vele vlakken geldt. Hij vindt niet dat de heer Denys plots voor een beslissing op het federale niveau mag kiezen. Indien in het Vlaams Parlement een tweederde meerderheid wordt gehaald, kan de hervorming worden doorgevoerd. Indien die meerderheid niet wordt gehaald, is er blijkbaar geen draagvlak voor die hervorming. Dat lijkt de heer Van den Brande logisch.

De heer *André Denys* is tevreden dat de heer Geyssels de woorden van de minister-president letterlijk heeft voorgelezen. Hij vindt deze woorden bijzonder duidelijk. Hij wijst erop dat zijn standpunt overeenkomt met het standpunt dat de minister-president heeft ingenomen. De minister-president wil de zaak in het Vlaams Parlement regelen. Indien dat niet lukt, zal de Vlaamse regering geen enkel initiatief nemen om de zaak op het federale niveau aan te kaarten. Volgens de spreker heeft de minister-president dat letterlijk verklaard.

Dat is niet tegenstrijdig. De heer Denys stelde vroeger reeds dat Vlaanderen niet beslist of het federale parlement de interpretatie van professor Van Orshoven of die van professor Veny zal volgen. Dat komt overeen met wat de minister-president zegt, namelijk dat de Vlaamse regering geen initiatief zal nemen. De heer Denys roept zijn collega's op om zelf gebruik te maken van de constitutionele autonomie. Het is immers duidelijk gebleken dat het Vlaams Parlement pas gebruik maakt van de constitutionele autonomie als het die invult door een daad te stellen. Het is de overtuiging van de spreker dat de constitutionele autonomie inderdaad pas wordt geconsumeerd als men iets realiseert, een stap zet. Die stap kan beperkt zijn : het kan gaan om één kiesomschrijving. Zolang het Vlaams Parlement niets doet, kan het niet zeggen dat het volwassen genoeg is om met een tweederde meerderheid na te gaan of een voorstel inhoudelijk juist is of niet.

Mevrouw *Mieke Van Hecke* antwoordt dat het Vlaams Parlement wel degelijk volwassen genoeg is om het probleem te bekijken, én volwassen genoeg om vast te stellen dat er geen tweederde meerderheid is.

De heer *André Denys* herhaalt dat het om een materie gaat waarover vroeger altijd met een gewone meerderheid werd beslist, en die thans alleen een tweederde meerderheid vergt door de constitutionele autonomie. Als een minderheid beslist om een voorstel terzake niet goed te keuren, houdt die minderheid de uitvoering van de toegewezen constitutionele autonomie tegen. Dat is volgens de spreker niet democratisch, mede omdat hij de inhoudelijke argumenten niet valabel vindt. Niemand heeft ooit bezwaar gemaakt tegen het feit dat de kiesomschrijving in Limburg een provinciale kieskring is.

De heer *Ludwig Caluwé* merkt op dat er in de provincie Limburg minder zetels te verdelen zijn dan in het kiesarrondissement Antwerpen alleen.

De heer *André Denys* vervolgt dat men bij de samenvoeging van de kiesarrondissementen Tongeren-Maaseik en Hasselt het argument van de mediatisering en van het vergroten van de afstand tussen burger en politiek niet heeft gehanteerd. Die samenvoeging werd unaniem aanvaard. Limburg is niet anders dan bijvoorbeeld Oost-Vlaanderen. Volgens de spreker is iedereen ervan overtuigd dat het voorliggende voorstel een goed voorstel is.

De heer *Eric Van Rompuy* stelt dat de provinciale kieskringen zullen leiden tot een kopstukendemocratie, zoals de verkiezingen van 18 mei 2003 hebben bewezen. Het gaat om slechts vijf kopstukken per partij. Parlementsleden die geen toegang hebben tot de massamedia, bestaan politiek niet meer. De kieskringen worden getekend in functie van de media en mediatieke figuren. Dat kan het einde betekenen van het type parlements lid dat regionaal is ingeplant, geen toegang heeft tot de massamedia en geen fractieleider of minister is. Men zal een ander type parlement krijgen. Is dat geen inhoudelijk argument tegen provinciale kieskringen ?

De heer *André Denys* antwoordt dat het fenomeen van de kopstukken al lang bestaat. De evolutie naar mediatisering is al 15 jaar bezig, ondanks het bestaan van arrondissementele kiesomschrijvingen. Dat heeft te maken met de verhouding tussen media en politiek. Provinciale of arrondissementele kiesomschrijvingen veranderen daar niets aan. De ervaring met de federale verkiezingen van 2003 leert dat de kiezer inspeelt op de invoering van provinciale kiesomschrijvingen. In Oost-Vlaanderen heeft de VLD-kiezer per stembrief gemiddeld 2,4 stemmen uitgebracht. Dikwijls stemde hij op een kopstuk, zoals de heren Verhofstadt en De Croo, maar dikwijls ook op een lokaal, minder bekend politicus. Het opgeworpen probleem heeft

volgens hem dus niets te maken met de grootte van de kiesomschrijving, maar met de relatie tussen media en politiek.

Hij is het wel eens met de stelling dat de vorm te belangrijk is geworden, en dat dit ten nadele van de inhoud gaat. Het is tekenend dat minister Van Mechelen, de beste minister van de Vlaamse regering, niet voorkomt in de top-20 van meest populaire politici. Er is een zekere wanverhouding tussen de kwaliteit van het werk van een minister enerzijds en zijn bekendheid en populariteit anderzijds. Dat heeft te maken met de impact van de media, die inderdaad eerder op de vorm dan op de inhoud focussen.

De heer *Luc Van den Brande* wil niet de vergelijking maken met de Russische verkiezingen, of ingaan op de stelling dat de media in de aanloop naar die verkiezingen de uitslag ervan al hadden bepaald. Het valt echter niet te ontkennen dat de band tussen de kandidaat en de verkozene enerzijds en de kiezer anderzijds hechter is als de kiesomschrijving kleiner is. Dat is zijns inziens een belangrijke vaststelling, die losstaat van een oordeel over de impact van de media op de politiek.

De heer *André Denys* merkt op dat het contact tussen de Limburgse verkozenen en hun achterban goed is. De afstand tussen beide is niet gegroeid. In Limburg zijn kopstukken zoals de heren Stevaert en Dewael actief, maar er zijn ook Limburgse verkozenen die dankzij hun degelijk werk in het parlement en hun contacten met de basis een groot politiek gewicht hebben.

Volgens mevrouw *Brigitte Grouwels* bestaat in Limburg een specifiek provinciaal gevoel dat in de andere provincies niet bestaat. De Limburgse bevolking was zelf vragende partij om tot één kieskring te komen. Elders vragen de mensen niet naar provinciale kieskringen, zodat een artificiële constructie zal totstandkomen.

Mevrouw *Mieke Van Hecke* is van mening dat provinciale kieskringen de geografische afstand tussen verkozene en kiezer zullen vergroten. Dat zal het leggen van contacten en het groeien van een vertrouwensband bemoeilijken. Iedereen weet dat de mensen 'de politici' niet betrouwbaar vinden, maar de politicus die ze kennen wél vertrouwen. De grotere afstand en de voortschrijdende mediatisering zullen negatieve politieke gevolgen hebben.

De spreker verwijst naar het rapport van de commissie die zich heeft gebogen over de verfijning van de democratie, dat tijdens de vorige zittingspe-

riode in het parlement is besproken. In dat rapport wordt gepleit voor de invoering van kleinere kiesomschrijvingen, en daartoe worden alle argumenten op een rijtje gezet. Mevrouw Van Hecke legt hier de nadruk op de mediatisering, omdat de ervaringen in de Verenigde Staten en Rusland zorgwekkend zijn. In plaats van die evolutie te counteren, dragen provinciale kieskringen nog meer bij tot die mediatisering.

Zij wil niet de indruk wekken dat er geen argumenten pro zijn. Er zijn er in aantal misschien evenveel pro als contra. Voor CD&V overwogen echter de tegenargumenten : er is geen draagvlak om te stellen dat provinciale kieskringen beter zijn om aan een betere en stevigere democratie te werken.

De heer *André Denys* vindt dat het voor het Vlaams Parlement zelf beter is provinciale kiesomschrijvingen te creëren. Een fundamentele vraag daarbij is welk soort politici er in het parlement moet zetelen. Hij is het niet eens met een aantal federale politici, ook in zijn eigen partij, die denigrerende verklaringen afleggen over het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement levert goed werk. Wel moet er worden nagegaan wat het Vlaams Parlement bedreigt, en wat er kan worden gedaan om zijn werking te verbeteren.

Hij spreekt zich uit tegen een te uitgesproken provincialisme in de slechte betekenis van het woord. Hij verwijst naar de te lokaal gebonden onderwerpen die in het parlement worden behandeld. Volgens hem kan dit te maken hebben met communalisme, maar ook met te kleine kiesomschrijvingen. Een wat grotere kiesomschrijving zou politici kunnen opleveren die het ruimere Vlaamse belang behartigen.

Als een lokaal probleem ook in de nationale media een aantal keren aan bod komt, krijgt het een bredere dimensie. Zo is hij er bijvoorbeeld niet tegen dat in de commissie een discussie wordt gevoerd over de A12. Dergelijke discussie overstijgt immers de lokale verantwoordelijkheden, en houdt verband met de verkeersveiligheid. Veel vragen om uitleg krijgen echter helemaal geen weerklank in de nationale media. Die media zijn nu eenmaal een criterium van belang. Als een politicus de onderwerpen die hij behandelt niet kan verkopen, doet hij zijn werk niet goed. Er is geen wereld van verschil tussen de media en de politiek.

Toen hij in het parlement aanbelandde, werd er nog gediscussieerd over de vraag of de commissievergaderingen openbaar moesten zijn of niet, en of

de televisie opnames mocht maken. Dat is nu geen punt van discussie meer. Het parlement moet rekening houden met die evolutie. Hij is van oordeel dat het beter is dat de media aandacht besteden aan politieke debatten. Hij is ervan overtuigd dat provinciale kiesomschrijvingen een evenwicht zullen bewerkstelligen. Ze zijn herkenbaar voor de mensen. Ze zijn kleiner dan één grote Vlaamse kiesomschrijving. De afstand met de burger blijft overbrugbaar. De omvorming zal er volgens hem mee voor zorgen dat het Vlaams Parlement optreedt zoals het zou moeten doen.

Er is nog een ander punt dat volgens hem de nodige aandacht moet krijgen. Als er één niveau met een grotere kiesomschrijving werkt dan het andere, dan zal dat ene niveau na verloop van tijd meer politiek gewicht krijgen.

De heer *Jos Geysels* vraagt of dat dan ook voor de Senaat het geval is.

Voor de heer *André Denys* is het duidelijk dat de bevoegdheden van de Senaat ondergeschikt zijn aan die van de Kamer. Doordat de senatoren worden verkozen op basis van een nationale kiesomschrijving, staan alle kopstukken toch op de senaatslijst. Als de federale kiesomschrijvingen groter zijn dan de Vlaamse, zullen de partijen er na verloop van tijd voor zorgen dat de zwaargewichten veeleer zullen opkomen voor de eerste dan voor de tweede. Dat zal invloed hebben op de werking van het parlement en op het beeld dat de mensen ervan hebben. Het is belangrijk dat er politieke zwaargewichten zetelen in het Vlaams Parlement, en dat er politici zijn die het belang van het Vlaamse niveau onderschrijven.

Iedereen zegt dat het voorliggende dossier inhoudelijk moet worden benaderd, en dat er niet mag worden gekeken naar het eigenbelang van de partijen. Dat is wat de VLD doet. De VLD heeft diverse interne discussies gevoerd over wat strategisch de beste keuze is. De VLD is goed ingeplant aan de basis, net zoals CD&V. Dat is te merken aan het aantal burgemeesters en gemeenteraadsleden. Anderzijds krijgt de VLD, omdat zij deel uitmaakt van de meerderheid, meer aandacht dan anderen.

Volgens de spreker is een grotere kiesomschrijving voordelig voor kleinere partijen die minder goed zijn ingeplant aan de basis, zoals de N-VA en Groen!. Partijstrategisch is dat voor hen dus voordeliger, zowel op korte als op lange termijn. Niettemin vindt hij grote kiesomschrijvingen belangrijk, omdat die ook al werden toegepast op het federale niveau. Als een partij zich begint te structureren op

het provinciale niveau voor de federale verkiezingen, dan is het logisch dat dit ook gebeurt voor andere verkiezingen. Dat is voor de VLD een praktische overweging. Het gaat om een pragmatische en praktische evolutie. Het is misschien niet het belangrijkste argument, maar voor de VLD speelt het wel mee.

De heer *Eric Van Rompuy* werpt op dat daardoor niet de burger, maar de partij het criterium is.

Volgens de heer *André Denys* is de burger de grootste partij. Hij herhaalt dat bij de federale verkiezingen, met provinciale kieskringen, de VLD-kiezers 2,4 stemmen per stembiljet hebben uitgebracht. Dat toont aan dat ze willen stemmen voor een kopstuk, zelfs al woont die niet in hun arrondissement. De spreker is ervan overtuigd dat de kiezers voorstander zijn van gelijktijdige verkiezingen, met gelijke kiesomschrijvingen. Daarom is dat argument heel belangrijk.

De heer *Luc Van den Brande* beweert dat kiesdrempels te maken hebben met de zorg om geen onwerkbare versnippering te krijgen in de besluitvorming, omdat er onmogelijk veel partijen zijn. Maar als men die redenering doortrekt, eindigt men misschien met het systeem dat men ook in Turkije kent, waar een kiesdrempel van tien procent het systeem optimaal laat functioneren voor de partij die op het moment van de verkiezingen de meerderheid heeft. Een parlamentslid is het aan zichzelf verplicht om te opteren voor de kiesomschrijvingen die de democratie het best dienen.

De heer *André Denys* is van mening dat de heer Van den Brande Vlaanderen onrecht aandoet door het te vergelijken met een aantal landen waar voor de Raad van Europa nog een opdracht is weggelegd. De keuze tussen arrondissementele of provinciale kiesomschrijvingen heeft niets te maken met de situaties in die landen waar de Raad van Europa terecht op toekijkt.

Over de kiesdrempel wordt niet beslist door het Vlaams Parlement. Dat is gebleken tijdens de hoorzitting. Er zit weliswaar een zekere logica in de stelling dat er een koppeling moet worden gemaakt tussen de kieskringen en de kiesdrempel. Hoe dan ook waren de professoren het erover eens dat de kiesdrempel tot de federale bevoegdheden behoort.

De spreker is voorstander van een kiesdrempel van vijf procent, omdat een al te versnipperd kieslandschap niet goed is. Iedere partij moet volgens hem tenminste de ambitie hebben om vijf procent te be-

halen, zoniet kan men zich afvragen of die partij wel een bestaansrecht heeft.

4. *Tussenkomst van de heer Jos Geysels*

De heer *Jos Geysels* deelt de bezorgdheid van mevrouw Van Hecke over de toenemende mediatisering, al meent hij dat het verband met de kiesomschrijvingen zeer klein is. Het heeft vooral te maken met het fenomeen televisie.

De mediatisering die daar het gevolg van is, stelt op zich geen probleem, op voorwaarde dat het gaat om de mediatisering van de inhoud en niet van de karakters van de politici. De invloed van de media heeft dus minder te maken met de kiesomschrijvingen dan met de televisie. Hij verwijst naar de heer Tindemans, die ooit bijna een miljoen voorkeurstemmen behaalde, en dat in een tijd dat de media nog niet zoveel invloed hadden op de opinie van de burgers. De spreker zegt zich weliswaar ook zorgen te maken over het fenomeen, maar daar evenmin als Mark Elchardus eenduidig uit te concluderen dat de provinciale kiesomschrijvingen de oorzaak zouden zijn van het doorschieten van de zogenaamde dramademocratie.

De spreker gaat in op de stelling van de heer Denys dat iedereen eigenlijk gewonnen is voor provinciale kieskringen. Hij heeft het immers moeilijk met de aanpak van dit dossier.

In de eerste plaats heeft hij problemen met de politieke context waarin het federaal akkoord over de kiesomschrijvingen is ontstaan. In april 2002 werd een akkoord gesloten over de federale verkiezingen tussen de federale regeringspartners. Nu echter is er een akkoord afgesloten tussen federale partners, Franstaligen en Nederlandstaligen, over de organisatie van de democratie op het Vlaamse niveau, en dat zonder kennisgeving aan twee partners uit de Vlaamse regering, namelijk Spirit en Groen!.

Dat is een negatieve basis voor de bespreking van het voorstel van bijzonder decreet. Immers, als op federaal niveau vier partners van twee politieke families belangrijke uitspraken doen en het initiatief nemen tot een bijzondere wet en een gewone wet voor de hervorming van het kiesstelsel op een ander niveau, in dit geval het Vlaams Parlement, dan moeten ze zich daar ernstig over bezinnen.

Als ze dat bovendien doen zonder daarin de twee partners te kennen die op Vlaams niveau ook regeringsverantwoordelijkheid dragen, is dat bedenkelijk en een breuk met een bepaalde traditie. De

heer Geysels herinnert zich dat tijdens de federale regeringsvorming in 1999 een aantal communautaire aangelegenheden werden besproken met partners die niet in de federale, maar wel in de Vlaamse regering zaten.

Deze aanpak is meer dan niet netjes, onder andere omdat het Vlaams Parlement niet beschikt over de officiële federale wetsontwerpen, laat staan over het desbetreffende advies van de Raad van State. Om tot een eindstemming te kunnen overgaan, moet het Vlaams Parlement weten wat de Raad van State zegt over die wetsontwerpen in verband met de kieskringen, de kiesdrempels en de andere zaken die de federale overheid wil regelen.

De spreker heeft ook een probleem met de tegenstrijdige verklaringen in de pers van leden van de meerderheid over deze constructie. Mevrouw Van Weert heeft gezegd dat zij, zoals in het verleden, problemen heeft met de kiesdrempel, en dat ze haar houding op het federale niveau zal bepalen op het ogenblik dat in het Vlaams Parlement wordt gestemd. De sp-a-voorzitter heeft verklaard dat als het voorstel niet wordt goedgekeurd in het Vlaams Parlement, er ook geen drempel komt. De voorzitter van de VLD en Minister van Binnenlandse Zaken Dewael hebben andere verklaringen afgelegd. Het is dus niet duidelijk hoe de uitvoering van de eventuele bevoegdheden zal evolueren. Een aantal partners die federale regeringsverantwoordelijkheid hebben, spreekt elkaar tegen. De heer Geysels vraagt zich dan ook af wat er nu zal gebeuren.

Wat hem verontrust, is dat men er zelfs niet meer aan denkt om de geest van het akkoord van april 2002 na te leven. Integendeel, men denkt eraan om ook nog te sleutelen aan de apparenteringsdrempel of een extra kiesdrempel in te voeren. Dat gaat in tegen elk Vlaams of federaal akkoord.

De heer *Luc Van den Brande* vraagt of de heer Geysels doelt op wat Minister Dewael op de radio zei, toen hem werd gevraagd of hij het over een dubbele kiesdrempel had die ook zou gelden als men opnieuw op basis van arrondissementele kieskringen zou werken. Minister Dewael antwoordde trouwens bevestigend op die vraag.

De heer *Jos Geysels* bevestigt dat. Hij herinnert eraan dat daarover vragen zijn gesteld aan professor Van Orshoven. Die wou op die vragen echter geen geïmproviseerd antwoord geven. Dat maakt de vragen echter niet minder relevant. Als men de quorums en de wetgeving op de apparentering wil herzien, komt men natuurlijk opnieuw terecht in

de discussie over de evenredigheid. Het Arbitragehof heeft gezegd dat alleen bij de invoering van een meerderheidsstelsel problemen ontstaan met de evenredige vertegenwoordiging. Een aantal professoren zegt dat daarover kan worden gediscussieerd. Alle professoren waren het er wel over eens dat het quorum een Vlaamse bevoegdheid is.

Volgens de spreker moet men vaststellen dat de federale overheid een beetje knoeit. Bovendien zijn er verschillende interpretaties over het knoeiwerk, en heeft een en ander nog weinig te maken met de oorspronkelijke akkoorden. De bedoeling was immers om, in de geest van de staatshervorming, duidelijk te stellen dat de vormgeving van de Vlaamse democratie een Vlaamse bevoegdheid is, en dat artikel 118, paragraaf 2, GW zo moet worden toegepast dat Vlaanderen bevoegd wordt voor het geheel van de kiesomschrijvingen. Waarom heeft de federale overheid die piste nooit gevolgd? Om die reden is het een goed initiatief van de heer Bourgeois om daartoe een wetsvoorstel in te dienen. Maar waarom heeft de federale regering dat niet zelf gedaan?

De heer Geysels ziet ook problemen van institutionele aard. Hij heeft, zoals anderen, in 1995 bewust gekozen voor het Vlaams Parlement. Die keuze had niets met electorale motieven te maken. Bij de opening van het nieuwe parlamentsgebouw werd voortdurend gewezen op de rechtstreekse verkiezing van het Vlaams Parlement. Nu wordt die verkiezing geregeld door de federale overheid, die in se slechts onrechtstreeks betrokken is. Dat is in strijd met de geest en de logica van de staatshervorming.

Bij de hoorzitting is gebleken dat er juridische problemen zijn. Alle professoren, inclusief professor Veny, noemden het logisch dat alles zou worden geregeld in het Vlaams Parlement. De professoren waren het er ook over eens dat de dubbele kandidaatstelling niet kan worden geregeld op Vlaams niveau. Toch moet er volgens het Arbitragehof tijdig een oplossing komen. Dat mag men niet vergeten.

De professoren wezen ook op een contradictie: over een aantal elementen van de kieswetgeving beslist het federale parlement met een gewone meerderheid, terwijl in het Vlaams Parlement daarvoor een tweederde meerderheid nodig is.

De juristen waren het wel niet over alles eens. Professor Van Orshoven stelde dat de federale overheid de kieskringen niet meer kan vaststellen, omdat ze de overgangsbepaling van artikel 63 heeft

uitgeput. Professor Veny was een andere mening toegedaan en stelde eerst dat hij een andere interpretatie had. Daarna zei hij dat het logisch zou zijn dat de Vlaamse overheid de zaak regelt en dat de interpretatie van professor Van Orshoven aanvaardbaar is, maar hij voegde daaraan toe dat de federale wetgever wel kan optreden. Dat punt is voor de spreker fundamenteel, want toont aan dat wat nu gebeurt op het federale niveau minimaal voor juridische betwisting vatbaar is.

De heer Geysels verwijst ook naar de discussie over het quorum. Als de federale overheid ook daarmee gaat spelen, vraagt hij zich af of er geen rechtstreeks conflict zal ontstaan met de Vlaamse bevoegdheden. Professor Van Orshoven heeft aangeraden als Vlaams decreetgever voorzichtig te zijn, maar hij heeft niet gezegd dat het Vlaams Parlement moet toestaan dat op federaal niveau iets op zo'n manier wordt gewijzigd dat het rechtstreeks in conflict treedt met de Vlaamse bevoegdheden die werden toegewezen door artikel 29sexies BWHI.

De voorgestelde constructies zijn in een eigenaardig politiek klimaat ontstaan en voorgesteld. Een aantal regels van elementair politiek fatsoen werden niet gevolgd, wat in het verleden wel het geval was. Men gaat in tegen de geest van de staatshervorming en tegen de logica die er al jaren achter zit. Juridisch-technisch bevindt alles zich in heel moeilijk vaarwater. De spreker kan zich niet van de indruk ontdoen dat het voor een aantal mensen belangrijker is om een paar kleinere democratische partijen te 'pakken' dan om de democratisering van Vlaanderen via een verbeterd kiesstelsel voort te zetten.

5. *Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem*

De heer *Joris Van Hauthem* wijst erop dat de discussie over de grootte van de kieskringen absoluut niet nieuw is. Sinds 1995 al worden voorstellen van bijzonder decreet ingediend, onder meer door de heer Van Grembergen. Hij wou komen tot één grote nationale kieskring, omdat als gevolg van te kleine kieskringen, te veel het belang van de regio's zou worden behartigd in het parlement, en te weinig het algemeen belang. Zij die de bestaande kieskringen wilden behouden, wilden vermijden dat de politiek te ver van de burger zou staan.

De spreker legt uit dat zijn partij daarom zelf een voorstel van decreet heeft ingediend dat beide elementen verenigt: enerzijds komt er één nationale kieskring die het particulier belang overstijgt, anderzijds blijft het mogelijk om arrondissementele lijsten in te dienen. In die zin is het Vlaams Blok-

voorstel een synthese van de twee redeneringen die al jaren worden gehanteerd. In zijn advies stelt de Raad van State dat het over een ingreep gaat in de wijze waarop de Vlaamse volksvertegenwoordigers worden aangeduid. Dat behoort blijkbaar niet tot de Vlaamse bevoegdheden. De heer Van Hautem betreurt dat.

Hij wijst erop dat het parlement naar aanleiding van deze discussie opnieuw wordt geconfronteerd met de versnippering van de bevoegdheden. Een en ander is op een schabouwelijke manier geregeld. Het gaat daarbij niet alleen over de kieskringen. Daarvoor is het Vlaams Parlement wel degelijk bevoegd, het is alleen niet duidelijk of de overgangsbepaling van artikel 63 al dan niet is uitgeput. Hetzelfde geldt voor het vaststellen van het gewestbureau, waarvoor ook in een overgangsbepaling is voorzien, en voor de wijze waarop kandidaten worden voorgedragen, wat enkel voor de eerste verkiezingen bij wet is geregeld. Het Vlaams Parlement kan hierover met een tweederde meerderheid beslissen. De vraag is dus steeds opnieuw wanneer de overgangsbepalingen zijn uitgeput.

De bijzondere wet bevat zelfs bepalingen die aan beide parlementen dezelfde bevoegdheid toekennen. In die gevallen is er geen sprake van overgangsbepalingen. Het gaat meer bepaald om het quorum. Hij wil geen theoretische discussie voeren over de vraag of een kiesdrempel als een quorum kan worden beschouwd, maar zelf is hij van mening dat dit zo is.

Artikel 29sexies BWHI bepaalt dat lijsten die in één van de kieskringen 66 percent van de kiesdeler halen, mogen deelnemen aan de lijstenverbinding. Paragraaf 2 van hetzelfde artikel bepaalt dat de Vlaamse en de Waalse Raad bij decreet het stemmenpercentage kunnen vastleggen dat een lijstengroep moet behalen om voor apparentering in aanmerking te komen. Er is in dit verband geen sprake van een overgangsbepaling.

In principe zou het Vlaams Parlement de arrondissementele kieskringen kunnen behouden en bepalen dat lijsten geen 66 percent van de kiesdrempel moeten behalen om voor apparentering in aanmerking te komen. Het federale parlement zou vervolgens de bijzondere wet kunnen wijzigen en dit percentage in artikel 29sexies, paragraaf 1, tot 75 percent optrekken. Beide parlementen zijn bevoegd om dat te regelen.

In de teksten die op federaal niveau circuleren, gaat het niet om een dubbele, maar om een driedubbele kiesdrempel. Om aan de apparentering te

kunnen deelnemen, moet een lijst arrondissementeel en provinciaal minstens vijf percent van de stemmen halen. Bovendien moet diezelfde lijst in één van de kieskringen minstens 66 percent van de kiesdeler halen.

Het pleidooi van de heer Denys voor de kleine partijen, die uit eigenbelang zouden moeten kiezen voor provinciale kieskringen, is dan ook ontroerend. Die kleine partijen moeten dan wel driemaal een kiesdrempel halen. Het pleidooi van de heer Denys is dus niet bepaald overtuigend.

Het gaat dus niet enkel om overgangsbepalingen, maar ook om een versnippering van de bevoegdheden. Daarom vroeg het Vlaams Blok om een voorstel van resolutie aan te nemen waarmee men de institutionele logica zou respecteren door de volledige kieswetgeving of alle bevoegdheden die verband houden met de verkiezing van het Vlaams Parlement over te hevelen. Aangezien artikel 118, paragraaf 2, van de Grondwet een dergelijke overheveling perfect toelaat, vraagt de spreker zich af waarom dat voorstel van resolutie niet werd aangenomen.

Het duurt niet altijd lang om een bijzondere wet door het federale parlement te sluiten. De snelheid van de behandeling is vaak afhankelijk van de belangen die in het spel zijn. Vlak na de verkiezingen is de regionalisering van de wapenuitvoerlicenties op twee weken tijd door de Kamer van Volksvertegenwoordigers en de Senaat behandeld en met een tweederde meerderheid goedgekeurd. Als iedereen snel wil gaan en de politieke wil er is, kan het effectief snel gaan.

De heer Tobback heeft verklaard dat het Vlaams Parlement zich over zijn eigen bevoegdheden moet ontfemen, en niet moet kijken naar wat de andere bestuursniveaus met hun eigen bevoegdheden aanvangen. Dat standpunt getuigt van een enorm cynisme. Het is duidelijk dat het federale parlement plannen heeft om de verkiezingen van het Vlaams Parlement te hervormen. De heer Van Hautem vraagt zich af wat de federale plannen precies inhouden. Hoewel het ontwerp van decreet al naar de Raad van State is gestuurd, is het in geen van beide kamers ingediend. Hij vindt dat vreemd.

Gelet op de versnippering van de bevoegdheden en de niet-goedkeuring van het voorstel van resolutie over de overheveling van de bevoegdheden inzake de kieswetgeving, zal de Vlaams Blok-fractie zich bij de stemming onthouden.

Volgens de heer *Jos Geysels* bepaalt artikel 29sexies BWHI duidelijk dat het aanpassen van het quorum dat bij de apparentering toegang verleent tot de bijkomende zetelverdeling, een Vlaamse bevoegdheid is. Daarover waren alle professoren het tijdens de hoorzitting eens. Het invoeren van een kiesdrempel is een federale bevoegdheid. Is het juist dat men op het federale niveau, in strijd met het federale akkoord van april 2002, het percentage van 33 naar 66 percent wil optrekken? Hij heeft teksten in die zin gelezen. Dat zou een verbreking zijn van alle afgesloten akkoorden en een aanfluiting van de huidige bevoegdheden.

De heer *Joris Van Hauthem* citeert de desbetreffende tekst (artikel 6 van het ontwerp) : “Enkel de lijstenverbinding waarvan het gecumuleerde verkiezingscijfer van alle kieskringen van de provincie waar ze voorgedragen zijn voor de stemming van de kiezers, minstens vijf percent bedraagt van het algemeen totaal van de geldig uitgebrachte stemmen in de hele provincie worden toegelaten tot de aanvullende verdeling en op voorwaarde dat het verkiezingscijfer dat zij per kieskring behaald hebben, in minstens één kring van de provincie ten minste gelijk is aan 66 percent van de kiesdeler die krachtens artikel 29quinquies, eerste lid, vastgesteld is. Ook de alleenstaande lijsten die aan deze dubbele voorwaarde voldoen, worden toegelaten tot de aanvullende verdeling.”

De heer *Norbert De Batselier* waarschuwt dat het beter is om zich niet te bemoeien met de federale wetgeving. Omgekeerd kan dit dan ook gebeuren. Er is nog een groot probleem : de politieke partijen zijn regionaal georganiseerd. Ook de federale verkiezingen worden trouwens op het regionale niveau georganiseerd. Er zijn dus geen echte federale verkiezingen, omdat er geen federale partijen zijn en geen federale kiesomschrijving. De verkiezingen voor het Vlaams Parlement vinden plaats met dezelfde partijen en op basis van ongeveer dezelfde kiesomschrijvingen.

Als bepaalde akkoorden worden afgesloten, gebeurt dat dus met dezelfde partijen en zal men zich minder storen aan het onderscheid tussen niveaus, mede omdat men veronderstelt dat men op de verschillende niveaus hetzelfde zegt. Men protesteert dus als men niet bij het afsluiten van een akkoord wordt betrokken.

6. Tussenkomen van de heer *Bruno Tobback*

De heer *Bruno Tobback* verbaast er zich over hoe moeilijk het is om in het Vlaams Parlement over het voorliggende voorstel, waarvoor het onbetwist-

baar bevoegd is, een inhoudelijk debat te houden. Het debat is tot nu toe gegaan over juridische kwesties, over de Raad van Europa en over de federale wetgever en grondwetgever. Slechts heel even is gepraat over de principiële kwestie van de provinciale kieskringen. De sp.a is reeds lang voorstander van grotere kieskringen. Het debat over de kieskringen is geen opportunistische discussie die ontstaan is omdat bij de verkiezingen van mei 2003 sommige partijen succes hadden in provinciale kieskringen. Het wordt al jaren gevoerd.

De spreker zegt dat hij al jaren consequent voorstander is van grotere kieskringen, omdat de samenleving is geëvolueerd sinds de tijd dat het kiesstelsel in arrondissementen is vastgelegd. Er heeft een ontzuiling plaatsgevonden. De zuilen en hun invloed op de politieke meningsvorming van mensen zijn deels vervangen door een meer gemiddeldere samenleving. Vroeger liet men zijn mening bepalen door de wijkclub, nu door wat men op televisie ziet of in de krant leest.

Deze evolutie was geen politieke beslissing, maar een keuze die mensen hebben gemaakt. Daar moet een politicus mee kunnen leven. Twintig jaar geleden kwam een politicus niet aan de bak als hij op een meeting geen donderspeech kon geven. Vandaag gelden andere criteria om in de politiek, als ook in andere domeinen van professionele activiteit, succes te hebben. Grotere kieskringen sluiten slechts aan bij die maatschappelijke evolutie, ze veroorzaken noch versterken ze.

Ook om een andere reden zijn grotere kieskringen positief. De heer *Tobback* heeft het allergrootste respect voor mensen die op lokaal vlak met politiek bezig zijn, zoals bijvoorbeeld burgemeester *Beke van Gent*, die nu eindelijk erkenning krijgt omdat hij aan grote politiek doet op een klein niveau. Hij heeft echter twijfels bij iemand die vindt dat een democratie maar kan functioneren als men op het grote niveau aan kleine politiek doet. De politici moeten duidelijk en consequent zijn in de keuzes die ze maken. Een nationaal of regionaal parlement moet in staat zijn om zich bezig te houden met problemen van nationaal of regionaal belang. In het parlement haalt men geen eer met het stellen van vragen over een straat of een buurt. Dat moet op lokaal niveau gebeuren. Parlementsleden hebben een andere taak : ze moeten zich bezighouden met algemene politiek, en de burger moet dat van hen ook verwachten. *Mevrouw Van Hecke* ontwikkelt een perverse redenering, als zij stelt dat de mensen de politiek en de politici niet langer vertrouwen, en dat dit moet worden gecounterd door op nationaal niveau politici te verkiezen die zich

bezighouden met hun straat of wijk. Haar redenering getuigt van een groot wantrouwen in de politiek, en haar oplossing houdt dat wantrouwen in stand. Het parlement moet aan politici de ruimte geven om zich bezig te houden met de thema's die voor dat parlement relevant zijn. Dat betekent dat men voor de verkiezing van het Vlaams Parlement best een zo groot mogelijke Vlaamse kieskring creëert.

De spreker is om pragmatische redenen voorstander van provinciale kieskringen. Ze zijn groter dan de huidige arrondissementen. Ze zijn verbonden met een realiteit die al sinds 1830 bestaat en goed bekend is, namelijk de provincies. Bovendien hebben ze het onbetwistbare voordeel dat ze ervoor zullen zorgen dat de verkiezingen van het federale parlement en het Vlaams Parlement op uniforme wijze zullen gebeuren, zodat het allemaal veel duidelijker wordt voor de kiezer. De heer Tobback is altijd een voorstander van provinciale kieskringen geweest, ongeacht het percentage dat zijn partij haalde. Hij aanvaardt niet de beschuldiging dat hij het voorstel terzake uit eigenbelang steunt, en stelt dat hij met evenveel gemak die beschuldiging tegen CD&V kan keren. Hij pleit ervoor om op basis van inhoudelijke argumenten te discussiëren. Het voorliggende voorstel van bijzonder decreet behoort onbetwistbaar tot de bevoegdheid van het Vlaams Parlement. Hij is om duidelijke principiële redenen voorstander van de ingediende tekst, en zal hem goedkeuren.

Voorts getuigt het van bijzonder weinig respect voor de Raad van Europa om de discussie daar in deze vergadering ter sprake te brengen. De aanbeveling van de Commissie van Venetië is niet meer dan een aanbeveling. De vergelijking met wat voorligt in het Vlaams Parlement, loopt op verschillende punten mank. Het gaat niet om een fundamentele wijziging van het kiesstelsel. Het verschil tussen twee arrondissementele kieskringen in een provincie of één provinciale kieskring is niet groot. Zo'n wijziging zal er niet toe leiden dat er vijf zetels van de ene naar de andere partij zullen verhuizen en dat de krachtverhouding tussen de partijen wordt gewijzigd. De invloed op de verkiezingsuitslag is minimaal.

Het feit dat het voorstel met een tweederde meerderheid zal moeten worden goedgekeurd, komt tegemoet aan de aanbevelingen van de Raad van Europa, die een brede basis voor een wijziging noodzakelijk acht als de wijziging minder dan één jaar voor de toepassing ervan wordt goedgekeurd. Het voorstel komt overigens niet plots uit de lucht gevallen, maar is al jaren voorwerp van discussie. Het

gaat niet om een fundamentele wijziging, maar om het afstemmen van de Vlaamse op de federale verkiezingen. Men wil eigenlijk niet meer bereiken dan wat men voor de verkiezingen van 18 mei 2003 heeft nagestreefd : duidelijkheid, eenvoud en transparantie in de organisatie van het politieke bedrijf. De spreker roept op om te debatteren over de eigen bevoegdheden, en niet over wat het federale parlement zou moeten doen of niet doen.

De heer Tobback is ervoor gewonnen dat het Vlaams Parlement de volledige verantwoordelijkheid krijgt voor de organisatie van het kiesstelsel. Zolang de grondwetgever en bijzondere wetgever dat niet zo beslissen, heeft het Vlaams Parlement slechts een beperkte bevoegdheid terzake. Wat professoren daarvan vinden, maakt deel uit van een breder politiek debat, maar is weinig relevant voor de discussie over de vraag of er al dan niet provinciale kieskringen moeten komen voor de verkiezing van het Vlaams Parlement. Dat is een politieke discussie.

Over de discussie die op het federale niveau moet worden gevoerd, wil de spreker geen standpunt innemen. Hij roept de verschillende fracties op om in het Vlaams Parlement alle Vlaamse bevoegdheden uit te putten en het voorliggende voorstel van decreet met een tweederde meerderheid goed te keuren. Als men dat doet, is de discussie over de vraag of het federale parlement al dan niet bevoegd is, voor eens en voor altijd gesloten. Daarover zijn alle professoren het wel eens.

Volgens mevrouw *Mieke Van Hecke* zijn haar argumenten even belangrijk als die van de heer Tobback. Zij zal zijn argumenten niet pervers noemen, maar wil dan ook niet dat hij de hare pervers noemt. Ze heeft eerst inhoudelijk aangetoond waarom haar fractie tegen grotere kieskringen is, en vervolgens een juridische argumentatie opgezet. Haar inhoudelijke argumenten zijn net zoveel waard als die van de heer Tobback. De spreker meent dat er geen maatschappelijk draagvlak is voor provinciale kieskringen : haar fractie en haar kiezers zijn er immers niet voor.

7. *Tussenkoms van de heer Herman Lauwers*

Volgens de heer Lauwers is het evident dat de volledige bevoegdheid voor de organisatie van de Vlaamse verkiezingen op het Vlaamse niveau zou moeten liggen. Dat is vandaag echter niet het geval. Met betrekking tot de discussie over het quorum, dat men op het federale niveau zou willen regelen, zal de Raad van State in zijn advies wel aangeven dat die aangelegenheid niet tot de be-

voegdheid van de federale overheid behoort, als dat inderdaad niet zo is. Dat is dan een goede zaak.

De heer *Jos Geysels* stelt dat er in dat geval onmiddellijk sprake zal zijn van een bevoegdheidsconflict, dat kan worden ingeroepen door het Vlaams Parlement.

De heer *Herman Lauwers* beaamt dat. Reeds in de vorige zittingsperiode heeft de toenmalige Volksunie al voorstellen van decreet ingediend om een Vlaamse kieskring met provinciale correcties in te voeren, dus het Nederlandse systeem. Volgens de Raad van State is het Vlaams Parlement echter niet bevoegd om dergelijk systeem in te voeren. Vanuit haar Vlaams-nationalistisch gedachtegoed heeft de partij van de heer Lauwers er altijd voor geijverd dat het Vlaams Parlement het lokale belang zou overstijgen : het mocht geen parlement van alleen maar burgemeesters worden. Als oppositiepartij op federaal niveau heeft Spirit de provinciale kieskringen mee goedgekeurd. Er is dan ook geen reden om in casu een andere houding aan te nemen.

De spreker is het eens met het argument van de heer Denys : wanneer men op federaal niveau met provinciale kieskringen en op Vlaams niveau met arrondissementele kieskringen werkt, zou dat automatisch op termijn een hiërarchie tussen de parlementen tot stand brengen, vanuit de redenering dat een grotere kieskring belangrijker is dan een kleinere.

De heer Lauwers is het ermee eens dat dit alles veel te laat komt. Als de oppositie stelt dat hier sprake is van onbehoorlijk bestuur, zou ze gelijk hebben indien de aangebrachte wijzigingen zouden verschillen van het reeds vigerende federale systeem. Met het voorliggende voorstel wil men dat systeem alleen maar overbrengen naar het Vlaamse niveau. De verwarring bij de burger zal dus niet groter, maar kleiner worden. Dat valt dus niet te vergelijken met het geknoei met de kieswetgeving in andere landen. De verwijzing naar de Raad van Europa gaat dan ook niet op. Daarom zal Spirit het voorliggende N-VA-voorstel met volle overtuiging steunen.

8. *Tussenkoms van de heer Norbert De Batselier*

Volgens de heer *Norbert De Batselier* wordt een tweeledige discussie gevoerd : enerzijds wordt gedebatteerd over de voorliggende voorstellen zelf, anderzijds, en in ruime mate, over wat er zal gebeuren indien die voorstellen niet worden goedgekeurd.

Het is belangrijk te weten of men voor of tegen iets is. Dat is essentieel in de gevoerde hoofddiscussie over de organisatie van de regionale verkiezingen. Hij stelt dat het parlement er, zeker in de huidige stand van zaken, alle belang bij heeft om zelf een regeling terzake te treffen. Wie ertegen gekant is dat een andere overheid een regeling treft, moet dan maar een eigen voorstel indienen dat een tweederde meerderheid haalt. Onder meer de N-VA heeft dat gedaan.

Bij deze discussie spelen tactische en strategische overwegingen dikwijls een belangrijke rol. Wie enige ervaring heeft in de politiek, moet weten dat wie vandaag goed scoort dat daarom morgen nog niet doet. De meerderheid van vandaag kan morgen tot de oppositie behoren. Dat toont aan dat dit alles zeer relatief is. Het is volgens hem dan ook geen goede zaak dat men zich door tactische of strategische overwegingen laat leiden bij een discussie over het kiessysteem.

De vraag is dus of het Vlaams Parlement voor of tegen grotere kiesomschrijvingen is. De spreker zelf is steeds voorstander geweest van een grote Vlaamse kiesomschrijving, eventueel met correcties. De Raad van State heeft daarover echter een negatief advies gegeven. Die piste valt dus weg. De vraag is nu welke grotere kiesomschrijving men dan wil hanteren. In de Belgische staatsstructuur komt men dan logischerwijze terecht bij de provincies. Een andere overheid heeft al gekozen voor die kiesomschrijving. Als men kiest voor eenvoud en de gelijktijdigheid van de verkiezingen een kans wil geven, dan moet men in Vlaanderen opteren voor eenzelfde systeem.

De spreker verwijst naar een stelling die Nobelprijswinnaar Gunnar Myrdal ontwikkelde in zijn boek 'Objectivity in Social Research' : iemand moet eerst zijn eigen vooroordelen kenbaar maken voor hij zijn stelling ontwikkelt. Op die manier kan men oordelen of men het eens is met die eindstelling. Zijn vooroordeel bestaat erin dat hij gewonnen is voor provinciale kieskringen, maar ook dat het Vlaams Parlement daar zelf over zou beslissen. Momenteel wordt er een politieke discussie gevoerd, geen juridische. Hij wil daaromtrent klaar en duidelijk stelling nemen : het zou een kaakslag zijn voor het Vlaams Parlement als een andere overheid over deze aangelegenheid zou beslissen. Dat zou impliceren dat het Vlaams Parlement zich afhankelijk maakt van de federale overheid. Dat is ontoelaatbaar. Het Vlaams Parlement is geen speeltuin waar men zich een tijdje mag bezighouden met bepaalde dossiers, waarna erover wordt beslist op een ander niveau.

De waarde van het Vlaams Parlement staat op het spel : los van alle juridische argumenten, kan het zich geen onderdanigheid veroorloven. Hij pleit inhoudelijk én tactisch-strategisch voor provinciale kieskringen, en om daarbij het initiatief in eigen handen te houden.

De aanbeveling van de Commissie van Venetië van de Raad van Europa handelt over een andere context. Sommige commissieleden verwezen al naar landen als Georgië, Oekraïne, Turkije, enzovoort. De spreker verwijst naar het antwoord van professor Wouters op zijn vraag over het marginale effect van de voorgestelde wijziging op de zetelverdeling. Het gaat niet om een hervorming die door het systeem zelf een zetelverschuiving meebrengt. Er zal een verschuiving zijn van één of twee zetels : dat is de maximale winst of het maximale verlies die een partij kan boeken. Dat stelt de democratie dus niet in vraag.

De heer De Batselier is voorstander van provinciale kieskringen. Hij hoopt dat het Vlaams Parlement zich daarover duidelijk uitspreekt, en dat er geen discussie meer bestaat over de vraag of de Vlaamse bevoegdheid terzake al dan niet geconsumeerd is.

C. Vergadering van 6 januari 2004

1. Tussenkoms van de heer André Denys

De heer *André Denys* wil zich houden aan de afgesproken timing : indien een meerderheid van de commissieleden het voorstel van de N-VA goedkeurt, kan de plenaire vergadering van 14 januari 2004 er zich over uitspreken.

De afgelopen weken werd over de voorliggende voorstellen overleg gepleegd, zowel binnen zijn partij als met andere partijen. Dat overleg hield echter geen koehandel in : de VLD hanteert in dit debat alleen inhoudelijke argumenten, met het oog op het bereiken van een tweederde meerderheid voor het N-VA-voorstel.

Zonder zijn inhoudelijk argumenten nogmaals op een rijtje te willen zetten, bevestigt de spreker zijn stelling dat wat op het federale niveau reeds bestaat, moet worden overgenomen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement. Als men voor die stembusgang de kleinere kiesomschrijvingen behoudt, zullen de politieke boegbeelden kiezen voor de lijsten waarmee ze een groter kiespubliek kunnen bereiken.

In Limburg geldt reeds een provinciale kiesomschrijving. Iedereen vindt dat een goede zaak. Voor de andere provincies zou dat ook het geval kunnen zijn : provinciale kieskringen vormen immers een goed tussenniveau tussen een regionale Vlaamse kieskring en kleine arrondissementele kieskringen.

De heer Denys verwijst voorts naar het in de Kamer van Volksvertegenwoordigers voorliggende wetsontwerp, waarin men zou voorzien in een drievoudige kiesdrempel. Hij benadrukt dat indien het Vlaams Parlement kiest voor provinciale kieskringen, alleen een kiesdrempel van vijf percent zal gelden. Indien men echter opteert voor het behoud van de bestaande arrondissementele kieskringen, gelden inderdaad bijkomende drempels voor de apparentering.

Alle partijen accepteren een kiesdrempel van vijf percent. Hij verwijst naar een uitspraak van mevrouw Dua, die op een partijcongres van Groen! stelde dat het behalen van vijf percent van de stemmen een schitterende uitdaging vormt. Een bestaande partij moet inderdaad de ambitie hebben om minstens vijf percent te halen, zoniet moet zij haar eigen politieke bestaansreden in vraag stellen.

De spreker verklaart dat hij geen voorstander is van bijkomende drempels bovenop de drempel van vijf percent. De invoering van provinciale kieskringen is de ideale manier om de drempel te beperken tot vijf percent. Daartoe moet het voorliggende voorstel van bijzonder decreet dus worden goedgekeurd.

2. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé

De heer *Ludwig Caluwé* reageert op enkele tussenkomsen tijdens de vorige vergadering. Indien de heer Denys, vanuit de vaststelling dat de kiezers bij de federale verkiezingen van 18 mei 2003 konden stemmen voor een lokaal figuur of voor een nationaal bekend politicus, stelt dat het invoeren van provinciale kieskringen beantwoordt aan de wens van de kiezer, pleit hij eigenlijk niet voor provinciale omschrijvingen, maar voor een heel ander systeem.

De spreker is gewonnen voor een systeem waarbij een parlement voor de helft bestaat uit vertegenwoordigers van heel kleine kiesomschrijvingen, en voor de andere helft uit vertegenwoordigers van een landelijke kiesomschrijving. Dat zou wel beantwoorden aan de vraag van de kiezer. Die wil immers een lokale vertegenwoordiger die hij kent en die hij kan aanspreken. Daartoe zou Vlaanderen bijvoorbeeld kunnen worden ingedeeld in 62 dis-

tricten, met één volksvertegenwoordiger per district. Daarnaast kan men via een landelijke kieskring ook stemmen op kandidaten die bekend zijn via de media. Met dergelijk systeem wordt de proportionaliteit perfect in stand gehouden en kunnen ook kleine stromingen in het parlement worden vertegenwoordigd. Het pleidooi van de heer Denys bevat dus wel enige waarheid, maar vergt een totaal ander kiessysteem dan datgene wat de meerderheid nu wil invoeren.

Bovenal echter vereist de politieke ethiek dat over het invoeren van een nieuw kiessysteem niet wordt gediscussieerd op amper vijf maanden voor de verkiezingen.

Met betrekking tot de stelling van de heer Tobback dat kleine kieskringen meebrengen dat vooral lokale problemen aan bod komen in het Vlaams Parlement, terwijl die problemen daar eigenlijk niet thuishoren, stelt de heer Caluwé dat dit vooral te maken heeft met de bevoegdheidsverdeling tussen de Vlaamse en de lokale overheden. De Vlaamse regering beslist over heel wat lokale dossiers, zoals de inrichting van wegen, de ruimtelijke ordening van percelen, sociale woonwijken, enzovoort. Bijgevolg komen die dossiers ook aan bod in het parlement. Gemeenten en provincies kunnen wel moties indienen, maar alleen het Vlaams Parlement kan de regering controleren.

Ook de spreker vindt dat de bevoegdheden in Vlaanderen nog te veel gecentraliseerd zijn, maar pas als die bevoegdheden worden gedecentraliseerd en dus aan de gemeenten en provincies worden overgedragen, kan men stellen dat lokale problemen niet thuishoren in het Vlaams Parlement. Zolang dat niet gebeurt, moeten die problemen in het parlement worden besproken, want anders gebeurt dat nergens en is er geen politieke controle.

De heer Caluwé is voorstander van dergelijke decentralisatie, op voorwaarde dat men het aantal leden van het Vlaams Parlement daarop afstemt. In dat geval kan men het werk immers klaren met veel minder dan 124 leden, maar moet wel het gemeentelijk en provinciaal politiek personeel worden versterkt. Vandaag kan men echter niet beweren dat lokale problemen niet aan bod kunnen komen in het Vlaams Parlement, aangezien ze ook op de regeringstafel liggen.

3. *Tussenkoms van mevrouw Mieke Van Hecke*

Mevrouw Mieke Van Hecke verwijst naar een uitspraak van de heer De Batselier, die tijdens de vorige vergadering stelde dat indien het Vlaams Par-

lement zich niet uitspreekt over nieuwe kiesomschrijvingen, de deur wordt opengezet voor de federale recuperatie van de bevoegdheid voor het vastleggen van de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement.

Er zijn voldoende juridische argumenten voor de stelling dat het Vlaams Parlement die bevoegdheid moet opeisen. Uit de hoorzitting is gebleken dat dit nauwelijks kan worden betwist. Indien de federale overheid van oordeel is dat ze aan recuperatie moet doen als het Vlaams Parlement geen uitspraak doet, dan is dat haar verantwoordelijkheid, en niet die van degenen die vandaag, op basis van inhoudelijke argumenten, van mening zijn dat provinciale kieskringen voor Vlaanderen geen goede zaak zijn.

De kleinere kieskringen moeten blijven bestaan. De spreker herhaalt een aantal van haar argumenten: de herkenbaarheid en erkenbaarheid van de volksvertegenwoordigers die het beleid zullen bepalen, de verplichting om de mediatisering van het politieke bedrijf in te perken, de noodzaak van de territoriale spreiding en een evenwicht tussen stedelijke en landelijke gebieden. Er zijn dus niet genoeg argumenten voor provinciale kieskringen. Uiteraard spelen er ook – maar niet alleen – politieke motieven mee.

Een aantal deskundigen beweert dat de laattijdigheid van de beslissing een aanslag kan zijn op het democratische aspect van de verkiezingen, omdat vlak voor de verkiezingen de spelregels worden gewijzigd. Ook om die reden is de CD&V-fractie niet gewonnen voor de voorgestelde regeling. Dat betekent echter niet dat zij de federale overheid in de mogelijkheid stelt om aan recuperatie te doen. Die verantwoordelijkheid ligt bij anderen.

De heer Norbert De Batselier verduidelijkt zijn stelling. Niet alleen in juridisch, maar ook in politiek opzicht gaat het in casu om een Vlaamse bevoegdheid: na de uitspraak van het Vlaams Parlement zou de discussie gesloten moeten zijn. Daar staat hij erg op.

Met betrekking tot de mogelijkheid van een federale recuperatie, wijst de spreker erop dat sommige volksvertegenwoordigers blijkbaar van plan zijn om een voorstel in te dienen dat een regeling bevat die identiek is aan de huidige federale regeling, indien het voorliggende voorstel om provinciale kieskringen in te voeren niet wordt goedgekeurd. Op die manier zou men de Vlaamse bevoegdheid terzake consumeren. De spreker waarschuwt voor het mogelijke ontstaan van een juridisch vacuüm,

waarin federale recuperatie zeer uitnodigend wordt. Men zal zich moeten neerleggen bij de politieke uitspraak van het Vlaams Parlement over deze kwestie, ook als er niet voor provinciale kieskringen wordt gekozen.

4. *Tussenkoms van de heer Joris Van Hauthem*

De heer *Joris Van Hauthem* wijst erop dat het voorstel van het Vlaams Blok een synthese is van twee pistes : enerzijds grotere kieskringen en anderzijds het behoud van de lokale herkenbaarheid. Een aantal Vlaamse volksvertegenwoordigers wordt verkozen op basis van een Vlaamse nationale kieskring, de andere op basis van de bestaande arrondissementele kieskringen.

Het Vlaams Blok zal zich onthouden bij de stemming over het voorstel van bijzonder decreet van de N-VA. De spreker verwijst naar de juridische en politieke bedenkingen van de heer De Batselier met betrekking tot de bevoegdheid terzake van de federale overheid indien het Vlaams Parlement de invoering van provinciale kieskringen bespreekt en goedkeurt of niet goedkeurt. Volgens professor Van Orshoven is de federale overheid in deze gelegenheid sowieso niet langer bevoegd.

Volgens de spreker willen sommige commissieleden geen rekening houden met de lopende besprekingen op federaal niveau. Vlaanderen zou daar immers niets mee te maken hebben. Dat klopt natuurlijk niet. Het al dan niet invoeren van een kiesdrempel voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement wordt momenteel besproken in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Dat is uiteraard niet vrijblijvend. Die realiteit mag men dan ook niet negeren. Als er provinciale kieskringen worden ingevoerd, wil de federale overheid immers de gewestelijke apparentering in de bijzondere wet afschaffen. Het is logisch dat sommige partijen dan beginnen te rekenen.

Volgens de heer Van Hauthem moet men goed beseffen dat zowat 98 percent van de kieswetgeving inzake het Vlaams Parlement nog steeds in federale handen is. Het Vlaams Blok heeft een voorstel van resolutie ingediend om die wetgeving te laten overhevelen naar het Vlaams Parlement. Die werd echter niet goedgekeurd.

De spreker vraagt zich af wat het overleg tussen de VLD en Groen! heeft opgeleverd. Aangezien er in de coulissen nog allerlei gesprekken aan de gang zijn, zal het Vlaams Blok zich bij de stemming onthouden.

5. *Tussenkoms van de heer Luc Van den Brande*

De heer *Luc Van den Brande* sluit zich aan bij de tussenkomsten van de heer Caluwé en mevrouw Van Hecke : de christen-democraten kiezen nadrukkelijk voor een strikte verbondenheid met de kiezer en pleiten daarom voor kleinere kieskringen. Sommige arrondissementen kan men overigens niet echt klein noemen. Hij vermoedt dat provinciale kieskringen voor zijn partij zelfs voordelig zouden uitvallen. Desondanks willen de christen-democraten vanuit een inhoudelijke en democratische overweging dicht bij de kiezer staan.

De spreker is het niet eens met het gehanteerde argument van het democratische draagvlak, waarbij wordt gesteld dat een mandaat minder waard zou zijn omdat de kiesomschrijving kleiner is. Indien men die redenering doortrekt, zou het mandaat dat steunt op de grootst mogelijke kiesomschrijving het belangrijkste zijn. In dat geval moeten andere voorstellen worden ingediend.

Het basisargument van de CD&V-fractie bestaat erin dat er een redelijke proportionaliteit moet zijn. Grote beginselen als subsidiariteit en proportionaliteit worden gehuldigd en onderschreven in Europees verband. Het evenredigheidsbeginsel, het billijkheidsbeginsel en het feit dat er een redelijke koppeling moet zijn tussen kiezer en gekozenen, zijn van groot democratisch belang.

De heer Van den Brande en zijn fractie blijven het onfatsoenlijk vinden dat er op nauwelijks 150 dagen voor de verkiezingsdag een hervorming komt. Er wordt geopperd dat het Vlaams Parlement hetzelfde moet doen als wat er op federaal vlak is gebeurd. Maar waarom heeft de meerderheid er in het akkoord van april 2002 dan niet meteen voor gekozen om dezelfde regels toe te passen op de verschillende niveaus ? Dan was er daarover tenminste de nodige transparantie geweest. Nu, op 150 dagen voor de verkiezingen, is er nog steeds geen duidelijkheid.

Politiek is er iets merkwaardigs aan de hand. De meerderheid stelt uitdrukkelijk dat het de hoogste tijd wordt om fundamentele hervormingen door te voeren in de Vlaamse huishouding : de vijf resoluties van het Vlaams Parlement van maart 1999 en ook de andere resoluties met betrekking tot de staatshervorming moeten worden uitgevoerd. Met het oog op de economie, de werkgelegenheid, de veiligheid, enzovoort, en ten behoeve van de kwaliteit van de samenleving, is het dringend nodig dat er fundamentele hervormingen worden doorge-

voerd. Men voegt daar echter aan toe dat dit niet meer kan voor de verkiezingen van 13 juni 2004.

Als de meerderheid stelt dat er tussen de federale verkiezingen van mei 2003 en de regionale en Europese verkiezingen van juni 2004 geen belangrijke hervormingen kunnen gebeuren, dan is het niet logisch dat er nu een hervorming komt van het kiesstelsel, die even fundamenteel is als een vernieuwde verdeling van bevoegdheden en verantwoordelijkheden. De politieke zindelijkheid gebiedt dat hervormingen van het kiesstelsel pas na de volgende verkiezingen worden doorgevoerd.

Wat thans voorligt, is alleen maar ingegeven door partijpolitieke berekeningen en heeft niets te maken met het vergroten van het democratisch gehalte. Het gaat slechts over opportuniteitsafwegingen: men wil de eigen partij een beter resultaat bezorgen. De meerderheid moet consequent zijn. Als ze deze belangrijke hervorming nu, 150 dagen voor de verkiezingen, wil doorvoeren, dan hoeft men ook niet tot na die verkiezingen te wachten met het nemen van initiatieven inzake veiligheid, verkeer, justitiële organisatie en fiscale autonomie.

Tijdens vorige vergaderingen verwees CD&V naar een aantal codes van goede praktijk. Daarop luidde de kritiek dat de Vlamingen niet leven in een of andere Centraal- of Oost-Europees land. Dat is uiteraard zo, maar toch gelden de principes van behoorlijk en betrouwbaar bestuur, volgens dewelke men dergelijke fundamentele hervormingen niet doorvoert zo kort voor de verkiezingen.

Het invoeren van een kiesdrempel kan leiden tot een zo helder mogelijke samenstelling van de parlementen, met wat minder partijen als er veel te veel zijn. In het Vlaamse landschap is er weliswaar een zekere mate van versnippering, maar niet van die aard dat zij democratisch besturen onmogelijk maakt. Sommigen stellen dat de timing van de voorgestelde wijzigingen niet zo belangrijk is, omdat de verschillen die zij opleveren minimaal zullen zijn. In werkelijkheid weet men wel beter: voor een aantal kleinere formaties zullen die verschillen niet minimaal, maar absoluut zijn.

De heer Van den Brande overloopt de verschillende mogelijkheden, op basis van wat voorligt. De bestaande wetgeving voorziet in arrondissementele kieskringen en een provinciale apparentering met een quorum van 66 percent. In het federaal parlement wordt nu echter gekozen voor arrondissementele kieskringen met provinciale apparentering, met een kiesdrempel van vijf percent op arrondissementeel en provinciaal niveau én met

daarbovenop een quorum van 66 percent. Dat betekent dat er een drievoudige kiesdrempel is.

Er is ook de mogelijkheid van provinciale kieskringen zonder kiesdrempel en zonder gewestelijke apparentering. Men zou ook kunnen opteren voor provinciale kieskringen met een kiesdrempel van vijf percent, maar zonder gewestelijke apparentering. Dat laatste zou volgens hem leiden tot het compleet verdwijnen van de kleinere democratische politieke formaties.

De spreker pleit dan ook voor het behoud van een nauwe band tussen kiezer en verkozene. Daarnaast moeten ook kleinere politieke partijen een zinvolle plaats krijgen. De enige mogelijkheid daartoe is te kiezen voor een systeem zonder kiesdrempel. Zelfs het wijzigen van het quorum van 66 naar 33 percent of het wijzigen van het systeem van de apparentering maakt volgens hem geen enkel verschil.

Aan een duidelijke keuze voor een bepaald systeem moet een goede politieke inschatting voorafgaan. Een democratie en een parlement moeten in staat zijn om democratische formaties kansen te geven en het hen mogelijk maken een vertegenwoordiging af te vaardigen.

Het voorliggende dossier wordt momenteel niet alleen in het Vlaams Parlement besproken, maar ook in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het gaat daarbij telkens over de essentiële elementen van een democratie. Hij vraagt zich af waarom er gedurende jaren enorme inspanningen werden geleverd voor een eigen parlement, als Vlaanderen niet zelf kan bepalen hoe het wordt samengesteld. Er kan ook geen sprake zijn van een fatsoenlijke aanpak, als men dit dossier niet als één geheel bekijkt.

Het Vlaams Parlement is bevoegd om over dit dossier de juiste beslissingen te nemen. Er wordt nu niet alleen een ongeordende discussie gevoerd, er worden bovendien enkel partijpolitieke doelstellingen nagestreefd. Zelfs indien de wijziging voordelig zou uitvallen voor CD&V, is de partij voorstander van kiesomschrijvingen die de democratie meer waarborgen bieden.

Volgens de heer *Norbert De Batselier* kunnen beide initiatieven – de Vlaamse en de federale – natuurlijk niet geïsoleerd van elkaar worden beschouwd. De commissie verkoos echter zich te houden aan de eigen bevoegdheden. Leden van verschillende partijen zijn van mening dat de volledige Vlaamse kieswetgeving tot de eigen bevoegdheid zou moeten behoren. Vandaag is dat echter

nog niet zo. Dat betekent echter niet dat men aan een ander beleidsniveau de kans moet geven om naar eigen inzicht gebruik te maken van haar mogelijkheden.

Elke partij zal wel berekend hebben wat het resultaat van een wijziging zou kunnen zijn. De vraag is op welke basis men die berekeningen maakt : op basis van de resultaten van de federale verkiezingen van 18 mei 2003, op basis van de meest recente opiniepeilingen, of op basis van de resultaten van de vorige Vlaamse verkiezingen ? Het resultaat zal telkens verschillend zijn. Het systeem zelf leidt duidelijk niet tot grote wijzigingen : slechts één tot twee zetels zijn in het geding.

Berekeningen maken zonder dat de echte uitslagen bekend zijn, geeft zeer twijfelachtige resultaten. Als de nieuwe regeling wordt aangenomen, zal ze waarschijnlijk langer dan één verkiezing meegaan. De keuze mag dan ook niet in functie staan van de huidige verwachtingen. De spreker pleit er dan ook nogmaals voor enige afstand te nemen van het eigen rekenwerk. Uiteraard speelt het eigenbelang een rol, zeker voor de kleinere partijen : zij zijn pro of contra, naargelang de situatie waarin ze zich bevinden. Die kan men echter niet voorspellen.

De heer *Luc Van den Brande* is het eens met de voorzitter over het aangehaalde speculatieve element. Dat heeft echter niets te maken met de argumenten die hij heeft aangehaald, met name onder welke voorwaarden de kiezer zich zal kunnen uitspreken. Hij is het er niet mee eens dat het invoeren van een kiesdrempel slechts een minimale wijziging tot gevolg zal hebben. In elke hypothese zullen er verschuivingen zijn van tien tot twaalf zetels. Als dezelfde parameters worden gebruikt in een ander systeem, zullen de verschuivingen dus niet minimaal zijn, zeker niet voor de kleine politieke formaties.

De heer *Norbert De Batselier* antwoordt dat hij duidelijk een uitzondering heeft gemaakt voor de kleine partijen.

6. Tussenkoms van de heer *Jos Geysels*

De heer *Jos Geysels* verwijst naar de vier punten van politieke kritiek die zijn fractie tijdens de vorige vergaderingen aanhaalde. Dat men op federaal niveau de Vlaamse kieswetgeving wil regelen tussen twee partners, terwijl de Vlaamse regering bestaat uit vier partners, geeft blijk van een gebrek aan politiek fatsoen. Dat gaat ook in tegen de tijdsgeest en de geest van de staatsvorming. De voorgestelde wijzigingen zijn ook juridisch betwist-

baar, zoals werd bevestigd tijdens de hoorzitting. Een laatste opmerking betreft de timing : is het wel een goede zaak om zo kort voor de verkiezingen fundamentele hervormingen door te voeren ?

De spreker vraagt zich tevens af of het goed is voor de democratie dat alle fundamentele hervormingen die in de pers worden aangekondigd en waarvoor een debat wordt gevraagd, worden uitgesteld tot na de verkiezingen, terwijl alles wat te maken heeft met de electorale vormgeving niet vlug genoeg kan gebeuren. Hij vindt dat de democratische fracties moeten nadenken over het effect daarvan op de democratische opinievorming.

De bezinningsperiode van de heer *Denys* heeft blijkbaar alleen geleid tot een slechte herlezing van het voorliggende federale wetsontwerp. Daarin is nog steeds sprake van een quorum van 66 percent. De heer *Denys* heeft niets nieuws gezegd. Bovendien heeft hij niet geantwoord op de vier argumenten van Groen! Daarom zal het stemgedrag van de Groen!-fractie niet veranderen.

De huidige situatie brengt mee dat een aantal mensen een belangrijke verantwoordelijkheid dragen. Ten eerste is de logica van de federale redenering over de federale vormgeving van federale verkiezingen niet toepasbaar op het voorliggende voorstel. Zelfs als die federale logica wel zou worden toegepast op Vlaams niveau, komt dat de facto neer op een kiesdrempel van ongeveer 3,75 percent.

De heer *De Batselier* vraagt dat de stemming in het Vlaams Parlement zou worden gerespecteerd door de federale overheid. Dat vormt de kern van het derde punt van kritiek van de heer *Geysels*, dat handelt over het juridische aspect. Op federaal niveau worden wijzigingen aan de kieswetgeving doorgevoerd zonder rekening te houden met wat in het Vlaams Parlement al dan niet wordt goedgekeurd. Als het voorliggende voorstel van bijzonder decreet niet wordt goedgekeurd, zal men dus op federaal niveau kiezen voor arrondissementele omschrijvingen met een driedubbele kiesdrempel.

De heer *André Denys* beaamt dat. Hij benadrukt wel dat indien het Vlaams Parlement kiest voor provinciale kieskringen, een en ander beperkt blijft tot een kiesdrempel van vijf percent.

De heer *Jos Geysels* wijst nogmaals op de politieke verantwoordelijkheid terzake. Wat er ook gebeurt op federaal vlak, elke democraat moet zich afvragen of het ten goede komt van de proportionele vertegenwoordiging dat – in theorie – 9,8 percent

van de stemmen, verdeeld over twee partijen, niet zal worden omgezet in een vertegenwoordiging in het Vlaams Parlement. Elk democraat, zeker elke progressieve democraat, moet zich de komende 14 dagen afvragen of hij daarvoor de verantwoordelijkheid wenst te dragen.

7. *Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck*

De heer *Kris Van Dijck* wijst erop dat zijn fractie, toen zij begin november de spoedbehandeling van haar voorstel van bijzonder decreet vroeg, ervan uitging dat het om een Vlaamse bevoegdheid ging. Op dat ogenblik kon men verwachten de vereiste tweederde meerderheid voor de invoering van provinciale kieskringen te kunnen vinden. In elk geval zou men een beslissing nemen door het voorstel goed te keuren of te verwerpen. Hij is het eens met de heer De Batselier dat de zaak dan is afgehandeld.

De spreker heeft geen behoefte aan provinciale kieskringen die worden geregeld op federaal niveau, omdat ze zijn fractie meer zetels zouden opleveren. Hij wil in de eerste plaats de Vlaamse bevoegdheid terzake gebruiken.

De heer Van Dijck is het eens met de heer Van den Brande dat het niet goed is om dit alles te regelen op vijf maanden voor de verkiezingen. Zelfs begin november, toen de hoogdringende behandeling werd gevraagd, was de timing al krap. Maar het voornemen om dichterbij de mensen te staan, mag geen loos begrip blijven. Is een kieskring zoals Brugge, waarin amper vijf zetels worden verdeeld, misschien een toonbeeld van een goede proportionele vertegenwoordiging? Is dat het voorbeeld dat voor heel Vlaanderen moet gelden?

Langs de andere kant is er een kieskring zoals Mechelen-Turnhout, die zeer groot is en waar het, door de grote afstanden, zeer moeilijk is om campagne te voeren. De omvang van de huidige kieskringen is dus niet logisch. Er zijn kieskringen met negentien en kieskringen met vijf verkozenen. Uit die onlogische situatie is de vraag naar ongeveer even grote kiesomschrijvingen gegroeid.

Voor de heer Van Dijck mogen er per provincie minstens twee kieskringen komen. Daar bestaat echter geen meerderheid voor. Daarom kiest zijn fractie voor provinciale kieskringen.

De spreker kan zich vinden in de kritiek van de heer Geysels. Toch zal hij zijn voorstel handhaven, ook indien Groen! het niet steunt. Hij stelt wel vast dat er buiten de Vlaamse bevoegdheden om, op

een ander beleidsniveau, een spel wordt gespeeld met de democratische regels.

De heer Van Dijck krijgt soms de raad om zich aan te sluiten bij een grotere formatie. Wellicht wordt hij dan gemakkelijker verkozen, maar wat levert dat op? Het politieke debat en de besluitvorming zal zich dan afspelen binnen de organen van kartels, allianties of lijstverbintenissen, dus binnen vier muren. Met de kleinere politieke fracties wordt het debat tenminste in alle openbaarheid gevoerd, in de commissies en in de plenaire vergadering van het parlement. Het publieke debat is belangrijk, al moet men het voeren vanuit een kleine formatie. De kleinere fracties in het Vlaams Parlement hebben de afgelopen jaren zeer verdienstelijk werk geleverd. Dat blijkt ook uit de jaarverslagen.

De N-VA-fractie zal het eigen voorstel zeker goedkeuren. Op zich is het geen probleem indien men de vereiste tweederde meerderheid niet zou vinden, maar zodra het Vlaams Parlement een beslissing heeft genomen, moet men een punt zetten achter de discussie. De heer Van Dijck hoopt dat alle partijen die zich democratisch noemen, daar ook zo over denken.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* blijkt uit de betogen van de heren Denys, Geysels en Van Dijck duidelijk dat de voorliggende voorstellen inderdaad samenhang vertonen met de in de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediende voorstellen. Er worden politieke spelletjes gespeeld waarbij Groen! in de tang wordt genomen. Volgens de heer Denys kan Groen! maar beter voor provinciale kieskringen met een kiesdrempel van vijf procent kiezen, want anders komen er arrondissementele kieskringen met een driedubbele kiesdrempel. Dat zou voor Groen! veel nadeliger zijn. Dat is de inzet van het debat, wat betreurenswaardig is. Daarom zal het Vlaams Blok zich onthouden.

Gedurende weken heeft men gedaan alsof de federale voorstellen geen invloed hebben op de beslissing van het Vlaams Parlement in verband met de provinciale kieskringen. Vandaag wordt bewezen dat dit alles wel degelijk samenhangt. Groen! moet kiezen tussen een kans op overleven in provinciale kieskringen en sowieso ten onder gaan in kleinere kieskringen met een driedubbele kiesdrempel.

De heer *André Denys* benadrukt dat de VLD de afgelopen weken niet heeft misbruikt om met Groen! een soort koehandel op te zetten. Wel werd het dossier nog eens grondig besproken binnen de VLD. De VLD is voor kleine partijen, maar tegen splinterpartijen. Alle in het Vlaams Parlement ver-

tegenwoordigde politieke partijen hebben de voorbije tien jaar gepleit voor een herverkaveling van het Vlaamse partijlandschap, waarbij de splinterpartijen moeten verdwijnen. De vraag die in deze context moet worden beantwoord, is of de voorgestelde kiesdrempel van vijf percent te hoog of te laag is.

De spreker vraagt aan Groen! en aan het Vlaams Blok of zij ook gekant zouden zijn tegen provinciale kieskringen indien er niet tegelijk een kiesdrempel werd ingevoerd. Hij is ervan overtuigd dat in het Vlaams Parlement een grote meerderheid gewonnen is voor provinciale kieskringen. Bovendien acht hij een kiesdrempel van vijf percent aanvaardbaar, met het oog op een herverkaveling van het Vlaamse partijpolitieke landschap. Kleine partijen worden zeker niet uitgeschakeld door een dergelijke kiesdrempel, splinterpartijen wel. Daarom steunt de VLD-fractie de invoering van provinciale kieskringen, en het invoeren van een kiesdrempel van vijf percent.

Volgens de heer Denys spreekt de heer Van den Brande zichzelf tegen met betrekking tot de timing : enerzijds had hij de Vlaamse kieshervorming graag al geregeld gezien in 2002, maar anderzijds wil hij daarmee wachten tot aan de volgende gesprekken over de staatshervorming. Kiesomschrijvingen zijn belangrijk, maar niet zo belangrijk dat ze met een tweederde meerderheid moeten worden goedgekeurd. Vroeger werden de kieskringen bepaald met een gewone meerderheid. Dat is altijd zo geweest. Vandaag is een bijzondere meerderheid vereist omdat de desbetreffende wetgeving verpakt zit in de discussie over constitutionele autonomie.

De heer *Jos Geysels* heeft alleen willen wijzen op de mogelijke perverse effecten van de kieshervorming : als het voorstel van bijzonder decreet niet wordt goedgekeurd en de federale overheid zet haar plannen door, dan komt er een driedubbele kiesdrempel. Hij meent zich trouwens te herinneren dat, toen hij in de vorige legislatuur een voorstel tot invoering van provinciale kieskringen zonder kiesdrempel indiende, de heer Denys daar absoluut tegen gekant was.

IV. Artikelsgewijze bespreking en stemming

Artikel 1

De heer *Joris Van Hauthem* vraagt of de formulering van artikel 1 klopt : gaat het wel degelijk om een gemeenschaps- én gewestaangelegenheid ?

De heer *Norbert De Batselier* antwoordt dat de Raad van State over de formulering van artikel 1 geen opmerkingen heeft gemaakt. Hij herinnert eraan dat Vlaanderen er bij de staatshervorming steeds voor gepleit heeft om gemeenschappen en gewesten te laten samenvallen. Uiteraard kan er geen aparte kieswetgeving worden opgesteld voor het gewest en voor de gemeenschap. Daarom is de voorgestelde formulering belangrijk, net als de vaststelling dat de Raad van State daar geen problemen mee heeft.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* gaat het wel degelijk om de verkiezing van gewestraden. Hij betreurt dat. Hij heeft wel geen verdere opmerkingen bij de formulering van artikel 1.

Mevrouw *Mieke Van Hecke* deelt mee dat haar fractie dit artikel 1 zal goedkeuren, om hiermee op een symbolische wijze te benadrukken dat de in het decreet behandelde materie, met name de regeling van de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement, een exclusieve Vlaamse bevoegdheid is.

De heer *Kris Van Dijck* bevestigt dat het de vertegenwoordigers van het Vlaamse Gewest zijn die worden verkozen. Het is echter belangrijk dat de band met de gemeenschap duidelijk wordt verwoord. Precies om die reden hebben de indieners artikel 1 zo geformuleerd.

Het artikel wordt eenparig aangenomen met 15 stemmen.

Artikel 2

Bij dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd.

Het artikel wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 bij 4 onthoudingen.

Artikel 2bis (nieuw)

(vernummerd artikel 3)

Amendement nr. 1 van de heer Kris Van Dijk strekt ertoe om een nieuw artikel in te voegen, waarmee het hoofdbureau van de kieskring Antwerpen wordt aangewezen als gewestelijk centraal bureau.

Amendement nr. 1 wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 bij 4 onthoudingen. Hierdoor wordt een nieuw artikel 2bis ingevoegd, dat wordt vernummerd tot artikel 3.

Artikel 3

(vernummerd artikel 4)

Bij dit artikel worden geen opmerkingen geformuleerd.

Het artikel wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 bij 4 onthoudingen.

V. Stemming over het geheel

In uitvoering van artikel 56, punt 3, van het Reglement van het Vlaams Parlement, beslist de commissie eenparig dat er geen reflectietijd en reflectienota's zullen zijn.

Het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wat betreft de kieskringen voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement wordt aangenomen met 7 stemmen tegen 4 bij 4 onthoudingen.

Daardoor worden, in overeenstemming met artikel 55, punt 4, van het Reglement van het Vlaams Parlement, het voorstel van bijzonder decreet houdende de oprichting van één Vlaamse nationale kieskring met regionale correcties voor de verkiezingen van het Vlaams Parlement en het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement als verworpen beschouwd.

*De verslaggever,**De voorzitter,*

Mieke VAN HECKE   Norbert DE BATSELIER

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Artikel 1

Dit bijzonder decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

Artikel 2

In de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur, wordt in bijlage 1, tabel A. – Verkiezing van de Vlaamse Raad, vervangen door de volgende tabel :

“A. – Verkiezing van het Vlaams Parlement

Provincie Antwerpen Kieskring Antwerpen

Hoofdplaats : Antwerpen

Administratief arrondissement Antwerpen

Kieskantons

Antwerpen
Boom
Brecht
Kapellen
Kontich
Zandhoven

Administratief arrondissement Mechelen

Kieskantons

Mechelen
Duffel
Heist-Op-Den-Berg
Lier
Puurs

Administratief arrondissement Turnhout

Kieskantons

Turnhout
Arendonk
Herentals
Hoogstraten
Mol
Westerlo

Provincie Vlaams-Brabant Kieskring Vlaams-Brabant

Hoofdplaats : Leuven

Administratief arrondissement Leuven

Kieskantons

Leuven
Aarschot
Diest
Glabbeek
Haacht
Landen
Tienen
Zoutleeuw

Administratief arrondissement Halle-Vilvoorde

Kieskantons

Asse
Halle
Lennik
Meise
Vilvoorde
Zaventem

Provincie Limburg Kieskring Limburg

Hoofdplaats : Hasselt

Administratief arrondissement Hasselt

Kieskantons

Hasselt
Beringen
Genk
Herk-de-Stad
Sint-Truiden

Administratief arrondissement Tongeren

Kieskantons

Tongeren
Bilzen
Borgloon
Maasmechelen
Riemst
Voeren

Administratief arrondissement Maaseik
Kieskantons

Maaseik
Bree
Neerpelt
Peer

Provincie Oost-Vlaanderen

Kieskring Oost-Vlaanderen

Hoofdplaats : Gent

Administratief arrondissement Gent
Kieskantons

Gent
Deinze
Evergem
Destelbergen
Lochristi
Nazareth
Nevele
Oosterzele
Zomergem
Waarschoot

Administratief arrondissement Eeklo
Kieskantons

Eeklo
Assenede
Kaprijke

Administratief arrondissement Sint-Niklaas
Kieskantons

Sint-Niklaas
Beveren
Lokeren
Sint-Gillis-Waas
Temse

Administratief arrondissement Dendermonde
Kieskantons

Dendermonde
Hamme
Wetteren
Zelee

Administratief arrondissement Aalst
Kieskantons

Aalst
Geraardsbergen
Herzele
Ninove
Zottegem

Administratief arrondissement Oudenaarde
Kieskantons

Oudenaarde
Kruishoutem
Horebeke
Brakel
Ronse

Provincie West-Vlaanderen

Kieskring West-Vlaanderen

Hoofdplaats : Brugge

Administratief arrondissement Brugge
Kieskantons

Brugge
Torhout

Administratief arrondissement Kortrijk
Kieskantons

Kortrijk
Avelgem
Harelbeke
Menen

Administratief arrondissement Roeselare
Kieskantons

Roeselare
Lichtervelde
Hooglede
Izegem

Administratief arrondissement Tielt
Kieskantons

Tielt
Meulebeke
Oostrozebeke
Ruisselede

Administratief arrondissement Veurne
Kieskantons

Veurne
Nieuwpoort

Administratief arrondissement Diksmuide
Kieskantons

Diksmuide

Administratief arrondissement Ieper
Kieskantons

Ieper
Mesen
Zonnebeke
Poperinge
Vleteren
Wervik

Administratief arrondissement Oostende
Kieskantons

Oostende
Gistel”.

Artikel 3

Het hoofdbureau van de kieskring Antwerpen fungeert als gewestelijk centraal bureau.

Artikel 4

Dit bijzonder decreet is de eerste keer van toepassing bij de eerstkomende algehele vernieuwing van het Vlaams Parlement.

BIJLAGE

Bespreking van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (Parl. St. VI. Parl. 1999-2000, nr. 165/1) en het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (Parl. St. VI. Parl. 1999-2000, nr. 278/1) op 2 mei 2000

I. Toelichting door de heer Jacky Maes, mede-in-diener, van het voorstel van bijzonder decreet houdende wijziging van de gewone wet van 16 juli 1993 tot vervollediging van de federale staatsstructuur (Parl. St. VI. Parl. 1999-2000, nr. 165/1)

De heer *Jacky Maes* stelt dat bij de Vlaamse verkiezingen een groot aantal van de te begeven zetels in West-Vlaanderen onrechtstreeks wordt toegewezen via het systeem van de lijstenverbinding. Dat is geen goede zaak. Zo worden voor de verkiezingen voor het Vlaams Parlement in de kieskring Brugge twee zetels rechtstreeks toegewezen en drie na apparentering. Voor de kieskring Veurne-Diksmuide-Ieper-Oostende worden drie zetels rechtstreeks toegewezen en vier geapparenteerd. Voor de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers wordt in de kieskring Brugge zelfs geen enkele zetel rechtstreeks toegewezen. Over heel West-Vlaanderen worden voor de verkiezingen voor de Kamer van Volksvertegenwoordigers zeven zetels rechtstreeks toegewezen en tien na apparentering.

Dat leidt tot onvoorspelbare resultaten, zowel voor de betrokken kieskringen als voor de politici. Na elke verkiezing verdwijnt in West-Vlaanderen ongeveer de helft van de verkozenen uit hun assemblee. Jonge mensen kunnen hierdoor moeilijk worden begeleid en kunnen geen politieke carrière uitbouwen. Het voorliggende voorstel moet worden gekoppeld aan de andere voorstellen tot hervorming van het kiesstelsel, zoals de halvering van de lijststem, de pariteit op de lijsten, enzovoort.

II. Algemene bespreking

De heer *Sven Gatz* deelt mee dat de VU-fractie geen vragende partij is om de kieskringen stapsgewijs aan te passen. Het voorstel van bijzonder decreet houdende vaststelling van de Vlaamse nationale kieskring voor de verkiezing van het Vlaams Parlement (Parl. St. VI. Parl. 1995-1996, nr. 230/1), dat tijdens de vorige legislatuur door zijn fractie werd ingediend en na bespreking in de Commissie

voor Binnenlandse Aangelegenheden, Stadsvernieuwing en Huisvesting werd verworpen, draagt nog steeds zijn voorkeur weg. Hij is dan ook van plan dat voorstel opnieuw in te dienen. Het voorliggende voorstel is subsidiair aan zijn voorstel.

De heer *André Denys* sluit zich aan bij het standpunt van de heer *Gatz* om de problematiek van de kieskringen in zijn totaliteit te bekijken. Hoewel hij destijds een voorstander was van een centraal systeem, staat hij nu minder positief ten opzichte van grote kieskringen. De impact van partijen wordt immers groter bij de lijstsamenstelling. Dat blijkt vooral bij de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Senaat. Hij kan begrip opbrengen voor het argument dat het systeem van apparentering aanleiding geeft tot grote onzekerheid voor de verkozenen. Dat is echter geen doorslaggevend argument. De opvolgers van ministers werken in nog veel grotere onzekerheid. Hij is ook van oordeel dat de toepassing van verschillende kiessystemen op de verschillende bevoegdheidsniveaus de onduidelijkheid voor de burger nog vergroot.

De heer *Dirk Holemans* staat terughoudend tegenover een oplossing voor het probleem van de gevolgen van de apparentering die beperkt blijft tot West-Vlaanderen. Hij pleit voor een globale bespreking.

Ook de heer *John Taylor* vindt het belangrijk om het kiesstelsel in zijn totaliteit te bekijken. Hij pleit voor een eenvormiger en eenvoudiger kiesstelsel. De discussie moet ook gaan over het democratischer maken van het kiesstelsel.

Volgens de spreker is het voorliggende voorstel in strijd met het regeerakkoord : een specifieke oplossing voor West-Vlaanderen vergroot de ongelijkheid tussen de verschillende kieskringen in plaats van ze te verkleinen, zoals in het regeerakkoord wordt vooropgesteld. Bovendien verbaast het hem dat het voorliggende voorstel wordt ingediend door de SP-fractie, aangezien de heer *De Batselier* in zijn tweede nota voor politieke vernieuwing van 15 december 1999 pleitte voor de invoering van één kieskring voor het Vlaams Parlement.

De heer *Taylor* vraagt zich ook af waarom het voorliggende voorstel op een persconferentie in het Vlaams Parlement werd aangekondigd door de heer *Johan Vande Lanotte*, federaal Vice-Eerste Minister en Minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie. Is dat een recuperatie van Vlaamse bevoegdheden ?

De heer *Norbert De Batselier* vindt het positief dat in het voorliggende voorstel een antwoord wordt geformuleerd op de concrete problemen die zich in West-Vlaanderen stellen, maar is zelf eerder gewonnen voor de invoering van één kieskring voor het Vlaams Parlement. Hij benadrukt dat het Vlaams Parlement ingevolge zijn constitutionele autonomie bevoegd is om de kieskringen te bepalen. Hij is voorstander van een Vlaamse variant op het Nederlandse systeem : één lijst voor heel Vlaanderen, enerzijds samengesteld uit een aantal personen die over heel Vlaanderen verkiesbaar zijn, anderzijds aangevuld met een aantal plaatselijke kandidaten.

Volgens de heer De Batselier zal de invoering van provinciale kieskringen weinig invloed hebben op de kiesuitslagen van de verschillende partijen, maar zullen er wel verschuivingen optreden voor de individuele kandidaten. Hij vraagt dat het parlement nog geen uitspraak doet over het voorliggende voorstel. Het lijkt hem aangewezen dat de verschillende mogelijke varianten – één kieskring voor heel Vlaanderen, provinciale kieskringen, aanpassingen aan de huidige situatie – eerst worden onderzocht.

De heer *André Van Nieuwkerke* benadrukt dat de indieners met het voorliggende voorstel willen tegemoetkomen aan de concrete problemen die zich in West-Vlaanderen stellen. Ze zijn niet gekant tegen een globale discussie, indien deze op korte termijn kan worden gevoerd.

De heer *Johan Sauwens*, Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden, Ambtenarenzaken en Sport, deelt de bezorgdheid van de indieners om te komen tot een meer democratische zeteltoewijzing. Ook hij is voorstander van één kieskring voor heel Vlaanderen. De minister verwijst naar het Vlaams regeerakkoord, waarin wordt gesteld dat de Vlaamse regering samen met het Vlaams Parlement zal trachten te komen tot grotere kiesomschrijvingen. Hij wil terzake zijn rol opnemen en zal de administratie vragen om de verschillende mogelijkheden te onderzoeken. Zodra die studie is afgerond, zal de minister de teksten als werkdocument aan het parlement bezorgen.

De heer *Eric Van Rompuy* verwijst naar het voorstel van de federale regering om het gewicht van de lijststem te halveren voor de verkiezingen van de verschillende raden. Hij vraagt of de deelstaten bij die besprekingen worden betrokken. Hij zou ook het standpunt van de verschillende fracties hierover willen kennen. Hij herinnert zich dat een aantal fracties, in tegenstelling tot de CVP, tijdens de

vorige legislatuur voor een volledige afschaffing van de lijststem waren. Hij vreest echter dat dit de ongelijkheid zal doen toenemen tussen kandidaten met grote naambekendheid, met name kandidaten die toegang hebben tot de massamedia of die zich verkiesbaar stellen in grote steden, en kandidaten met weinig naambekendheid.

De heer *Norbert De Batselier* verduidelijkt dat de kieswetgeving een federale aangelegenheid is. Hij pleit ervoor dat het parlement zich pas uitspreekt over het voorliggende voorstel wanneer er meer duidelijkheid is over de federale wijzigingen aan het systeem van de lijststem en de opvolgers. Beide zaken beïnvloeden immers het denken over de kieskringen. De spreker vraagt de minister om in de studie die hij heeft beloofd, rekening te houden met de voorstellen die momenteel op het federale niveau voorliggen. Eventueel kunnen hoorzittingen worden georganiseerd, en kan opdracht worden gegeven aan wetenschappers om de gevolgen van de wijziging van de kieskringen te onderzoeken.